

Vstupní analýza města

Valašské Meziříčí

Zpracoval: Adam Bedřich

Březen 2018

Poděkování

Velký dík za ochotu při zodpovídání dotazů, zprostředkovávání místní znalosti a zpřístupňování nadstandardních dat patří všem respondentům – zástupcům institucí. Bez kterých by se tento výzkum nemohl realizovat. Specificky pak pracovnícům a pracovníkům Odboru sociálních věcí, OSPOD, KoP Úřadu práce, pracovníkům služeb pro osoby bez domova, terénního programu Agarta, paní Ševčíkové (Pod Křídly) a panu Ivanu Kandráčovi (Argo Zlín). V neposlední řadě pak všem respondentům – nájemníkům městských bytů, kteří mě nepovažovali za dalšího podomního prodejce.

Obsah

Seznam použitých zkratk	5
Úvod	5
Metodologie	5
Sociální vyloučení	7
Charakter lokality	8
Základní údaje a demografie města Valašské Meziříčí	8
Typologie místních lokalit	10
Podoba sociálního znevýhodnění a vyloučení	11
Chudoba	11
Bezdomovectví	14
Shrnutí	15
Bydlení	15
Bytový fond ve městě Valašské Meziříčí	15
Bytový fond města Valašské Meziříčí	17
Přidělování městských bytů	19
Kritéria hodnocení	20
Ubytovny	21
Shrnutí	22
Bezpečnost	23
Riziková skupina uživatelů drog a závislých osob	25
Riziková skupina dětí a mládeže	27
Regulace veřejného prostoru	30
Shrnutí	31
Dluhy	31
Dluhy na nájemném v městských bytech	33
Shrnutí	35
Zaměstnanost	36
Shrnutí	40
Rodina a zdraví	41
Rodina	41
Zdraví	46
Shrnutí	48

Evropská unie
Evropský sociální fond
Operační program Zaměstnanost

Agentura
pro sociální začleňování

Sociální služby.....	48
Shrnutí	54
Zdroje	55

Seznam použitých zkratk

APK – asistent prevence kriminality	OSPOD – Odbor sociálně-právní ochrany dítěte
ASZ – Agentura pro sociální začleňování	PČR – Policie České republiky
APZ – aktivní politika zaměstnanosti	PnŽ – příspěvek na živobytí
CS – cílová skupina	SAS – sociálně aktivizační služba
ČSÚ – Český statistický úřad	SVL – sociálně vyloučená lokalita
DnB – doplatek na bydlení	TP – terénní program
HN – hmotná nouze	TSP – terénní sociální práce
MěÚ – městský úřad	UoZ – uchazeč o zaměstnání
MOP – dávky mimořádné okamžité pomoci	ÚP – Úřad práce
NZDM – nízkoprahový klub pro děti a mládež	VM – Valašské Meziříčí

Úvod

Následující zpráva předkládá výsledky výzkumu realizovaného pracovníky Agentury pro sociální začleňování (ASZ), která je jedním z odborů Úřadu vlády ČR, v období říjen 2017 až leden 2018. Hlavním cílem této vstupní analýzy je zmapování situace sociálního znevýhodnění a vyloučení. Vstupní analýza se ale rovněž zabývá širšími okolnostmi existence sociálního vyloučení v obci. Zásadní pozornost je upřena na identifikaci a hloubkový popis sociálně vyloučených lokalit a jejich obyvatel, na typ sociálního vyloučení, původ a mechanismy jeho vzniku v obci. Oblast školství a vzdělávání byla podrobně zpracována v samostatné studii, a je přílohou této analýzy. Dále se analýza věnuje přesnějšímu definování cílových skupin intervence ASZ, identifikaci problémů a potřeb cílových skupin v oblastech bydlení, zaměstnanosti, sociální práce a sociálních služeb, zadluženosti, zdraví či bezpečnosti; zjišťování příčin problémů a bariér pro jejich řešení a naplňování potřeb.

Vstupní analýza má posloužit jako základní informační materiál pro efektivní spolupráci ASZ, města Valašské Meziříčí a dalších aktérů sdružených v lokálním partnerství. Je teoretickým podkladem pro tvorbu strategického plánu sociálního začleňování a bude k dispozici členům lokálního partnerství při činnosti jednotlivých pracovních skupin. Zároveň analýza poslouží jako materiál pro další analytickou práci ASZ a pro evaluaci výsledků její činnosti.

Metodologie

Při tvorbě předkládané vstupní analýzy byly kombinovány následující kvalitativní a kvantitativní výzkumné metody:

- Desk-research – studium a obsahová analýza veřejně dostupných materiálů a materiálů poskytnutých na vyžádání místními aktéry; analýza dat

- rozhovor – hloubkový/kratší/interview s obyvateli SVL a zástupců majority v jejich sousedství
 - strukturovaný/polostrukturovaný rozhovor se zástupci klíčových institucí, městských odborů, příspěvkových organizací města, městské policie, policie ČR, soukromých subjektů a dalších relevantních aktérů
 - (popis respondentů viz tabulka č.1, tabulka č.2)
- pozorování – zúčastněné/nezúčastněné v lokalitě

Rozhovory byly vedeny jak s institucionálními aktéry, tak s obyvateli sociálně vyloučených lokalit i jiných částí obce. Informace a údaje byly od jednotlivých aktérů získány v období říjen – prosinec 2017. Vzhledem k časovému rozmezí průběhu výzkumu a prezentace závěrečné zprávy je nutné vzít v úvahu, že se některé údaje mohou mírně lišit od aktuálního stavu.

Veškeré informace a údaje použité v této analýze byly získány se souhlasem respondentů, kteří byli informováni o účelu sběru dat a způsobu jejich dalšího využití. Statistická data jsou uváděna v agregované podobě tak, aby byla zachována ochrana osobních údajů dotčených osob. Některé údaje a zdroje byly za účelem ochrany respondentů anonymizovány.

Instituce/pozice	Počet rozhovorů a jejich druh
Sociální rehabilitace ATTA (Charita Valašské Meziříčí)	2 (1 polostrukturovaný hloubkový; 1 polostrukturovaný doplňující)
Klub Zefferino (Charita Valašské Meziříčí)	2 (1 polostrukturovaný hloubkový; 1 polostrukturovaný doplňující)
Sociálně Aktivizační Služby SASanky (Charita Valašské Meziříčí)	1 polostrukturovaný hloubkový
NZDM Zastávka (Charita Valašské Meziříčí)	1 polostrukturovaný hloubkový
Noclehárna (Charita Valašské Meziříčí)	1 polostrukturovaný hloubkový
Terénní služba Domino (Charita Valašské Meziříčí)	2 polostrukturovaný hloubkový
Denní Centrum (Charita Valašské Meziříčí)	1 polostrukturovaný hloubkový
Azylový dům pro matky s dětmi (Charita Valašské Meziříčí)	1 polostrukturovaný hloubkový
Argo, Společnost dobré vůle Zlín z.s.	1 polostrukturovaný hloubkový
Pod Křídly z.s.	1 polostrukturovaný hloubkový
Terénní program Agarta z.s.	1 polostrukturovaný hloubkový
Rodina u nás z.s.	1 polostrukturovaný hloubkový
Diakonie ČCE	1 polostrukturovaný rozhovor
Odbor majetkové správy	1 polostrukturovaný hloubkový
Finanční odbor	2 (1 polostrukturovaný hloubkový; 1 polostrukturovaný doplňující)
Odbor sociálních věcí	7 (3 polostrukturované hloubkové; 4 polostrukturované doplňující)
OSPOD	2 (1 polostrukturovaný hloubkový; 1 polostrukturovaný doplňující)
Městská policie	2 polostrukturované hloubkové
Ubytovny	3 polostrukturované rozhovory
Úřad Práce	4 (2 polostrukturované hloubkové; 2 polostrukturované doplňující)
Nemocnice Valašské Meziříčí AGEL	1 polostrukturovaný hloubkový

Tabulka č. 1 - Seznam rozhovorů s institucionálními aktéry

Respondent	Počet rozhovorů a jejich druh
Zašovská 776	6 polostrukturovaných (3 polostrukturované hloubkové)
Jičínská 159	2 polostrukturované hloubkové
Schlattauerova	4 polostrukturované (3 polostrukturované hloubkové)
Osoby bez domova	4 polostrukturované

Tabulka č. 2: Seznam rozhovorů s obyvateli Valašského Meziříčí

Sociální vyloučení

Pod pojmem sociální vyloučení chápeme proces vylučování lidí nebo skupin lidí na okraj společnosti, do chudoby a izolace. Tento způsob vyloučení se projevuje na různých úrovních, např. sociální, prostorové, ekonomické či symbolické. Sociálně vyloučení se nacházejí v situaci, kdy mají sníženou míru přístupu ke zdrojům běžně dostupným většině obyvatel, zároveň s tím se snižuje jejich schopnost udržovat sociální kontakty s obyvateli mimo situaci sociálního vyloučení a možnosti participace na organizaci sociálního života a účasti v rozhodování.

Sociální vyloučení se vyznačuje různými charakteristikami, které se v různých lokalitách vyskytují s různou intenzitou. Společná všem lokalitám a jejich obyvatelům je však skutečnost, že se potýkají s několika zásadními existenčními problémy zároveň, a tudíž jejich řešení, které by směřovalo k vymanění se ze stavu sociální exkluze, je natolik obtížné, že je pro sociálně vyloučeného takřka nedosažitelné bez vnější pomoci.

Základními indikátory sociálního vyloučení je materiální chudoba, dlouhodobá nezaměstnanost, závislost na dávkách v hmotné nouzi, nízká kvalita a nejistota v bydlení, ztížený přístup ke kvalitnímu společnému vzdělávání, vysoká míra zadlužení, výskyt rizikového chování a kriminality a vysoká míra migrace. Jednotlivé ukazatele sami o sobě sociální vyloučení nezakládají. Je to teprve jejich kombinace, která zasaženým jedincům či rodinám brání v integraci či plnohodnotném životě a na různých úrovních je vylučuje ze společnosti. Každý z uvedených aspektů sociálního vyloučení může být v různých lokalitách a u různých jejich obyvatel zastoupen v jiné míře. Kombinace intenzity přítomnosti těchto jevů pak vytváří charakter jednotlivých lokalit, které se stejně jako lokální kontext mnohdy výrazně liší.

Pokud dochází k vyšší koncentraci osob s kombinací několika nebo všech výše zmíněných ukazatelů, hovoříme o sociálně vyloučené lokalitě (SVL). Sociálně vyloučené lokality obvykle vznikají působením systémových aktérů či tržních mechanismů. Při jejich vzniku lze sledovat vnější příčiny tohoto procesu, jako jsou schvalované zákony, postoje institucí, tržní mechanismy a stanoviska zbytku společnosti i faktory vnitřní, mezi které se řadí životní styl samotných sociálně vyloučených, které se často mezigeneračně reprodukuje.

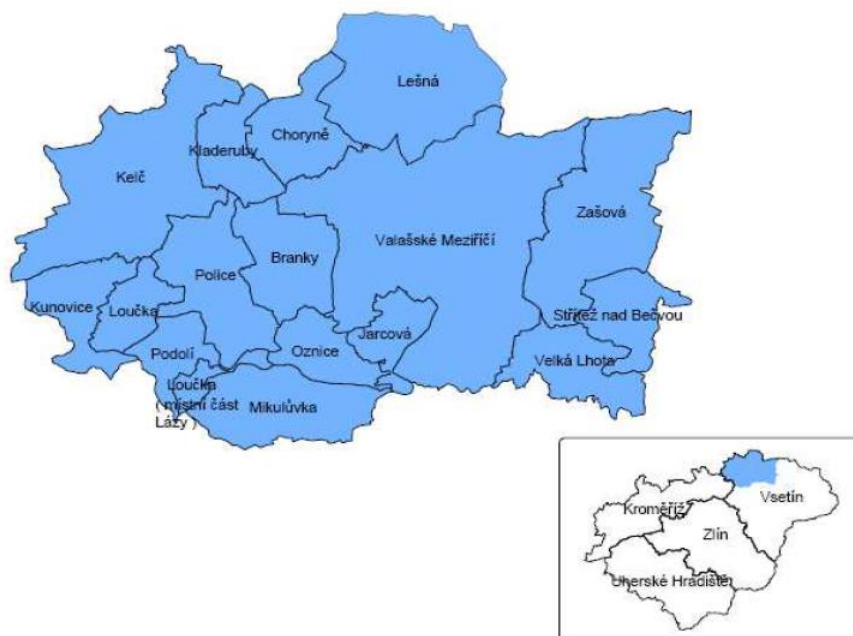
Specifickou roli v sociálním vyloučení hraje etnicita. V českém kontextu se pak jedná o etnicitu romskou.

Charakter lokality

Základní údaje a demografie města Valašské Meziříčí

Město Valašské Meziříčí se nachází v severozápadním cípu okresu Vsetín ve Zlínském kraji. Je tzv. III. obcí s rozšířenou působností, vykonávající přeneseně většinu státní správy na území 18 obcí ve svém správním obvodu (Branky, Choryně, Jarcová, Kelč, Kladeruby, Krhová, Kunovice, Lešná, Loučka, Mikulůvka, Oznice, Podolí, Police, Poličná, Střítež nad Bečvou, Velká Lhota a Zašová). Město má 7 místních částí (Bynina, Hrachovec, Choryně, Juřinka, Lhota a Podlesí a Valašské Meziříčí) a 8 katastrálních území (Brňov, Bynina, Hrachovec, Juřinka, Krásno n. Bečvou, Křivé, Lhota u Choryně a Valašské Meziříčí – město). V současnosti žije ve Valašském Meziříčí 22 363 obyvatel (1.1. 2017 Zdroj: ČSÚ), což odpovídá zhruba úrovni počtu obyvatel z poloviny 70. let. Značný úbytek obyvatel nastal v důsledku odtržení místních částí Krhová a Poličná v roce 2013¹, kde v současnosti žije dohromady necelých 3700 obyvatel. Od roku 2001 je město součástí Mikroregionu Valašskomeziříčsko – Kelečsko².

Mapa č.1 - ORP Valašské Meziříčí

Zdroj: ČSÚ

I na území města je patrný obecný trend stárnutí populace a odchodu mladých lidí do větších center.

Za posledních 10 let 2007-2017 lze pozorovat celkový úbytek obyvatel o 4987 osob³, což odpovídá trendu pokračujícímu zhruba od 90. let 20. století. Meziroční pokles počtu obyvatel kolísá mezi 100-200 osobami, na čemž se podílí řada faktorů ovlivňujících přirozenou úmrtnost a porodnost či

¹ Viz např. Krhová a Poličná si odhlasovaly odtržení od Valašského Meziříčí (22.4.2012)

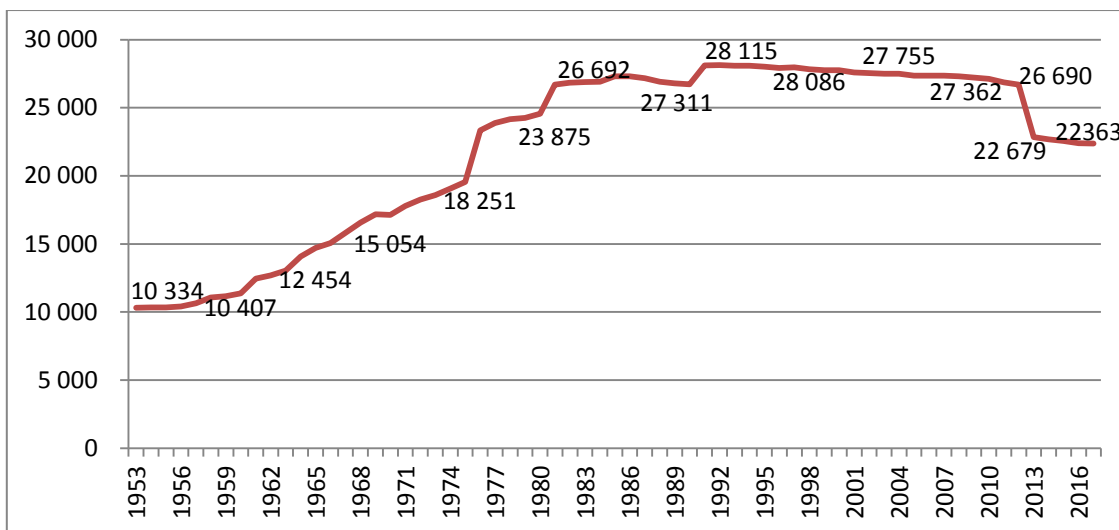
https://zpravy.idnes.cz/krhova-policna-odtrzeni-0w8-/domaci.aspx?c=A120422_105811_zlin-zpravy_mad

² Součástí mikroregionu jsou obce Branky, Choryně, Jarcová, Kelč, Kladeruby, Kunovice, Lešná, Loučka, Mikulůvka, Oznice, Podolí, Police, Střítež nad Bečvou, Valašské Meziříčí, Velká Lhota, Zašová

³ Mimo jiné i v důsledku odtržení obcí Poličná a Krhová viz výše

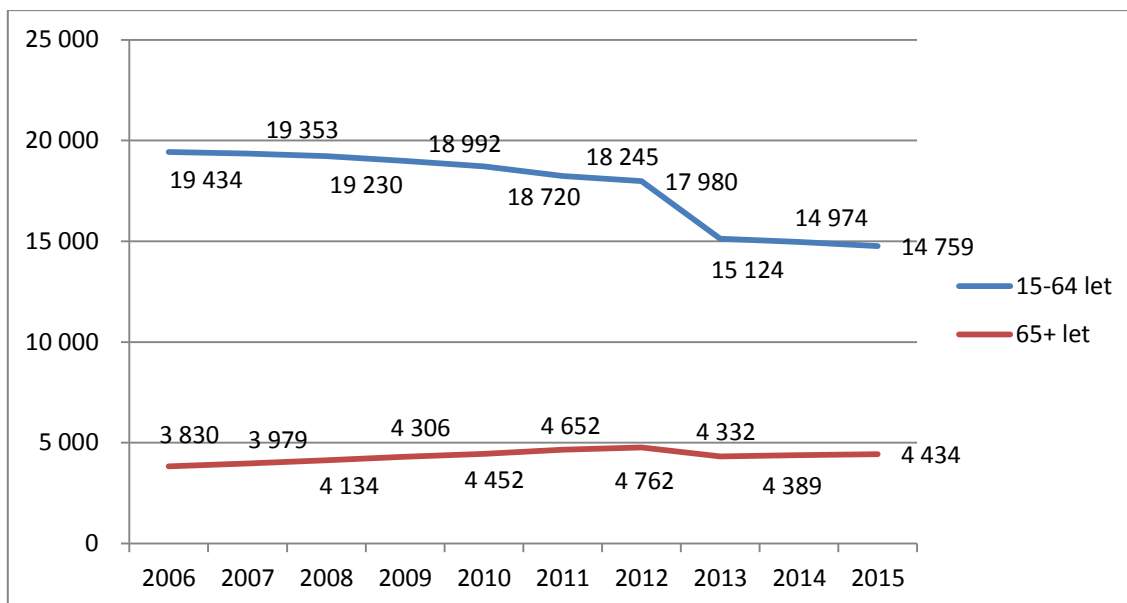
negativní migrační saldo. Poslední pozitivní hodnotu přirozeného přírůstku obyvatel zaznamenalo město v roce 2007.

Graf č. 1 - Vývoj počtu obyvatel Valašského Meziříčí

Zdroj: ČSÚ

Problematice stárnutí populace se město podrobně věnuje v dokumentu **Koncepce přípravy na stárnutí populace ve Valašském Meziříčí na období následujících deseti let (2017)**, kde vypočítává nárůst počtu seniorů mezi lety 2005 – 2015 o 31% ve věku nad 65 let a u osob ve věku nad 80 let o 36% a stanovuje prognózu cca 5 000 osob nad 65 let a 1 000 osob ve věku nad 80 let žijících ve Valašském Meziříčí v roce 2025.⁴

Graf č. 2 - Vývoj počtu obyvatel v podle věkových kategorií

Zdroj: ČSÚ

⁴

Koncepce přípravy na stárnutí populace ve Valašském Meziříčí na období následujících deseti let (2017) str. 9

Komplementárním jevem je klesání počtu obyvatel v produktivním věku (15-64 let). Mezi lety 2006 – 2015 jde v souhrnu o více než 4500 osob, na čemž má významný podíl odtržení obcí Poličná a Krhová, stejně jako komplex dalších faktorů od stěhování mladých lidí do center za vzděláním a širší nabídkou práce až po dostupnost bydlení.

Pozitivním hodnocením bylo město oceněno ve výzkumu Institutu pro demokracii (D21) mapujícího míru participativního zapojení občanů do rozhodování samospráv. Mezi 101 hodnocenými českými městy nad 10 000 obyvatel se Valašské Meziříčí umístilo na 8 příčce.

Typologie místních lokalit

Souhrnná analýza sociálně vyloučených lokalit (GAC 2015), známá jako Gabalova zpráva, uvádí 3 vyloučené lokality v obci - bytový dům na Zašovské 776, ubytovnu „Kasárna“ v ulici Železničního vojska 1369 a v té době již neexistující holobyty⁵ v unimobuňkách na ulici M. Alše. Počet zdejších obyvatel odhaduje na 420 – 635 sociálně vyloučených osob. V přihlášce města ke spolupráci (2017) jsou uvedeny také 3 sociálně vyloučené lokality, které však odpovídají adresám městských bytů na ulicích Jičínská 156, Schlattauerova 538 – 542, 577 a Zašovská 776. Jde prakticky o tu část městského bytového fondu, kde se uvolňují nějaké byty. Už v úvodních rozhovorech a posléze i v průběhu výzkumu se znovu objevovalo a potvrzovalo zhodnocení, že „ve Valašském Meziříčí žádné sociálně vyloučené lokality nejsou“, že v případě městských bytů jde „v podstatě o sociální bydlení pro potřebné“. Jiná situace panovala na ubytovnách, z nichž některé (např. Calver, Kasárna) si nesly mnohem horší pověst, zatímco jiné byly na úrovni hotelového ubytování⁶. Postupná proměna cílové skupiny klientů ubytoven směrem od příjemců dávek hmotné nouze k zaměstnancům místních provozů, se projevuje v nejasných vyhlídkách dosavadních častých klientů ubytoven (příjemců dávek) na zajištění adekvátního bydlení – v době mapování zůstávaly prakticky pouze 2 ubytovny otevřené těmto osobám.

Zhodnocení o neexistenci valašsko-meziříčských sociálně vyloučených lokalit lze potvrdit s poukazem na dynamiku procesu a nutnosti detailnějšího rozlišení. S využitím pracovní typologie lokalit (ASZ), ve zkratce rozlišující typ vlastnictví, velikost místa a intenzitu sociálního vyloučení, je možné klasifikovat inkriminovaná místa ve Valašském Meziříčí jako většinově izolované (konkrétní) bytové domy s výjimkou lokality Schlattauerova, kde hovoříme spíše o skupině domů. V případě objektů na adrese Jičínská 156 a ubytovny „Kasárna“ na ulici Železničního vojska 1369 je definujeme jako sociálně vyloučené bytové domy – v prvním případě na základě převládající skladby obyvatel romského etnika a současně mírně zhoršeného stavebně-technického stavu (vlhko, vysoké účty za topení v sezóně). V druhém případě jde o ubytovnu s kapacitou cca 80 pokojů, ubytovávající jak příjemce dávek HN, tak rodiny s dětmi. Podstatným rozdílem je tu ovšem vlastník – v prvním případě město, v druhém soukromý majitel. Zašovskou 776 považujeme za bytový dům s vyšším podílem sociálně vyloučených bytů (domácností) – nelze hovořit o homogenním sociálním vyloučení, ovšem na základě dostupných statistických údajů je míra koncentrace indikátorů sociálního vyloučení (např. nezaměstnanost, zadlužení, nebo počet příjemců dávek HN) na této adrese i několikanásobně vyšší, než v jiných

⁵ Termín „holobyty“ byl používán shodně různými respondenty pro označení bytových kapacit původně pro postižené povodní, posléze pro dlužníky města

⁶ Včetně sazby, která na jedné ubytovně dosahovala až 400,- Kč/os + noc za 2+kk.

částech města. Městské byty v ulici Schlattauerova 538 – 542; 577 lze jako jediné označit za „lokalitu“, protože jde o skupinu bytových domů. Ani zde však není míra sociálního znevýhodnění a vyloučení homogenní a netýká se všech zdejších obyvatel, ale váže se na konkrétní domácnosti. Proto i zde hovoříme o vyšším podílu sociálně znevýhodněných a vyloučených bytů.

Jeden ze sdílených názorů dokonce označoval za vyloučením ohroženou lokalitu celou místní část Krásno nad Bečvou s poukazem na koncentraci většiny ubytoven, (problémových) městských bytů, osob bez domova, heren a dalších faktorů podepisujících se vnímání této oblasti jako „více rizikové“.

Na základě výpovědí místních obyvatel se vnímaná míra vyloučení značně liší. Zatímco někteří přičítají stigma dané adrese jako takové, jejich sousedé mohou registrovat jako „více problémové“ konkrétní domácnosti, ale nic víc. Ve všech lokalitách – s výjimkou ubytovny Kasárna a Jičínské 156 se do větší či menší míry mísí majoritní obyvatelstvo s domácnostmi (opět více či méně) sociálně znevýhodněnými a vyloučenými. V principu lze za pozitivní považovat co největší míru integrace mezi většinovou společností i za cenu nutnosti řešit specifické problémy. V popisovaných lokalitách lze na základě výpovědí institucionálních aktérů i respondentů z CS sledovat setrvalý trend koncentrovat sociálně slabé obyvatele (často romského etnika) na těchto adresách. Jedním z důvodů je jistě obecný nedostatek bytových kapacit ve vlastnictví města, což se neukazuje jako dlouhodobě udržitelná situace. Veřejností vnímaná paušální „problémovost“ některých obyvatel (především Romů) pak toto rozdělení posiluje a udržuje a brání účinné integraci menšin i dalších sociálně znevýhodněných obyvatel do společnosti (např. ve vzdělávání). Romové tak podle vyjádření terénního sociálního pracovníka žijí prakticky pouze v městských bytech, které pro ně často představují jedinou dostupnou možnost bydlet.

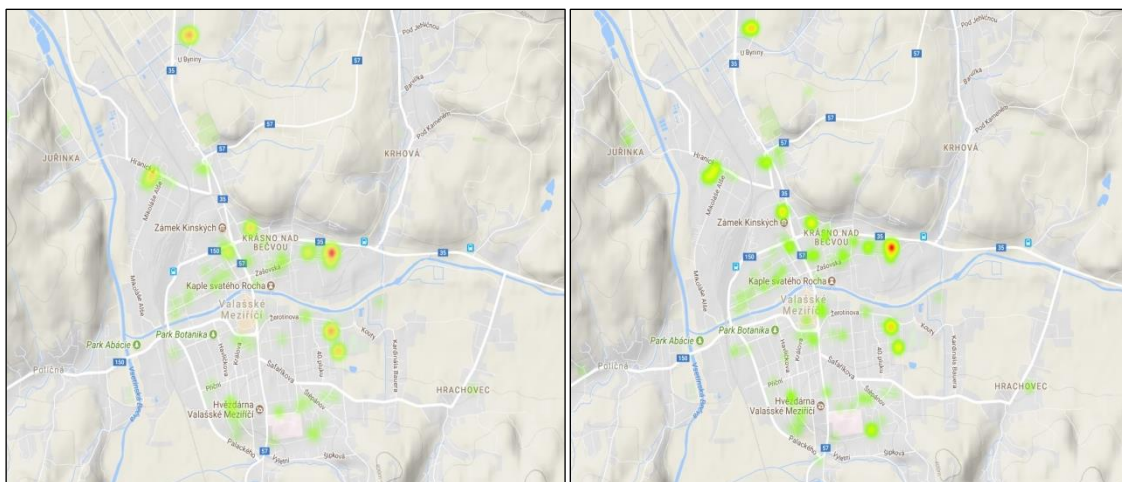
Podoba sociálního znevýhodnění a vyloučení

Chudoba

Za základní indikátor chudoby můžeme využít informaci o příjemcích dávek hmotné nouze – příspěvku na živobytí (PnŽ)⁷ a doplatku na bydlení (DnB)⁸ poskytnutých Kontaktním pracovištěm Úřadu práce VM za období leden až říjen 2017. Ten registruje 276 příjemců dávky PnŽ a 173 příjemců dávky DnB. Jejich územní distribuci zachycuje následující mapa č. 2.

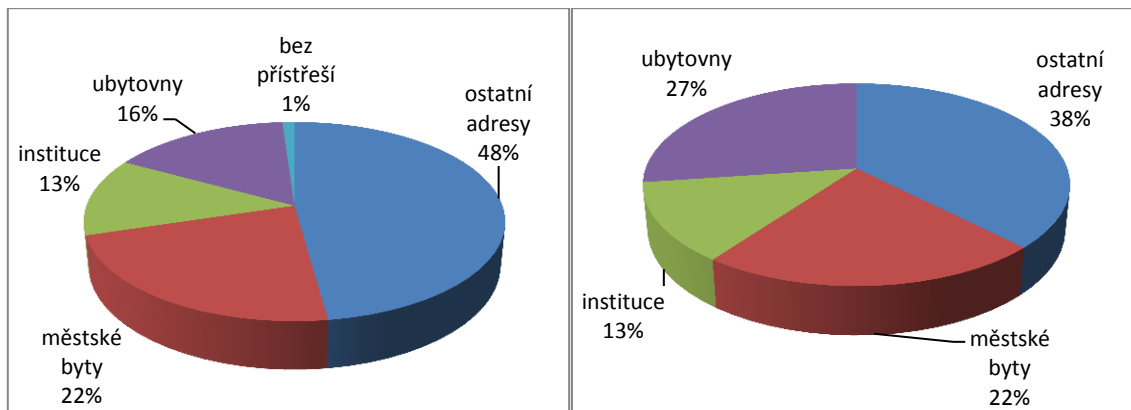
⁷ Základní opakující se dávka dorovnávatelci nedostatečné příjmy osoby/společně posuzovaných osob, kterým po odečtení nákladů na bydlení nezbyvá částka živobytí, odvíjejícího se individuálně od existenčního (2200,-) a životního (3410,-) minima. (více viz <https://www.mpsv.cz/cs/5#pnz>).

⁸ Opakující se dávka pomáhající společně s příjmy občana a s příspěvkem na bydlení uhradit odůvodněné náklady na bydlení. Její výše se stanovuje tak, aby po zaplacení těchto nákladů zbyla osobě či rodině částka živobytí. (více viz <https://www.mpsv.cz/cs/5#pnz>).

Mapa č.2 - Koncentrace Doplatku na bydlení (vlevo) a Příspěvku na živobytí (vpravo) Zdroj: KoP ÚP

Adresy příjemců obou dávek se víceméně shodují – mezi dominantními adresnými body jsou především městské byty (Zašovská 776, Jičínská 156, Schlattauerova 538-542; 577), ubytovny (Bynina 188, Železničního vojska 1369, Zašovská 71, Zašovská 461), sociální služby (azylový dům, noclehárna/denní centrum, dům na půl cesty), penziony pro seniory⁹ (J.K.Tyla 418, 1412 a Tolstého 1138) a některé soukromé adresy (ulice Luční, Křížná). V jiném zobrazení (graf č. 3) můžeme sledovat podíl jednotlivých kategorií bydlení mezi příjemci dávek hmotné nouze (HN). Za pozornost především stojí podíl dávek směřujících na ubytovny, azylové domy a domovy napůl cesty, případně osobám bez přístřeší – tedy nejvíce ohroženým osobám žijícím v kategorii substandardních forem bydlení¹⁰. U příspěvku na živobytí činí podíl příjemců v uvedených skupinách téměř 30%, u doplatku na bydlení pak 40% všech příjemců. Podíl příjemců dávek PnŽ a DnB žijících v městských bytech je přitom shodně 22%, což v absolutních číslech odpovídá 62 příjemcům dávky PnŽ a 39 příjemcům DnB.

Graf č. 3 - Podíl příjemců dávek **příspěvek na živobytí** (vlevo) a **doplatek na bydlení** (vpravo) podle typu bydliště zdroj: KoP ÚP

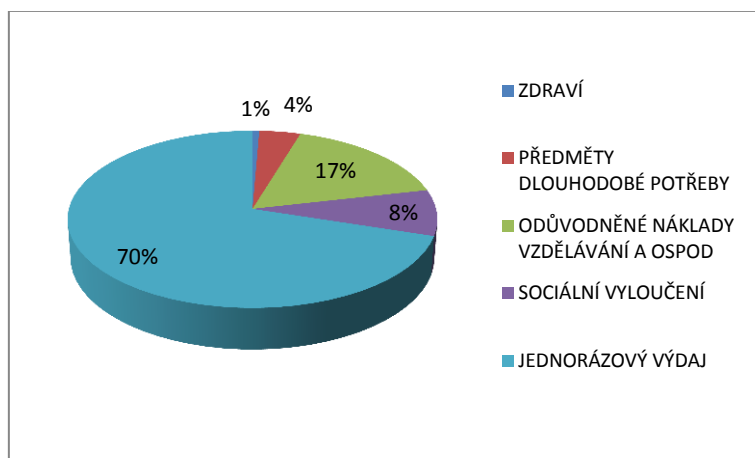
⁹ Jde o městské byty určené pro bydlení důchodců, respektive tělesně postižených a osob se sníženou soběstačností, zejména důchodového věku

¹⁰ Kategorie „bez střechy“ a „bez bytu“ podle Evropské typologie bezdomovectví a vyloučení z bydlení ETHOS

V domácnostech příjemců dávek PnŽ bylo 252 dětí, 22 invalidních důchodců a 4 starobní důchodci. Dávka byla dále vyplacena 3 osobám bez přístřeší. V průměru byla ve sledovaném období dávka PnŽ každoměsíčně vyplacena 385 osobám. Dávka DnB byla v průměru vyplácena 218 dospělým osobám, domácnostem se 145 dětmi.

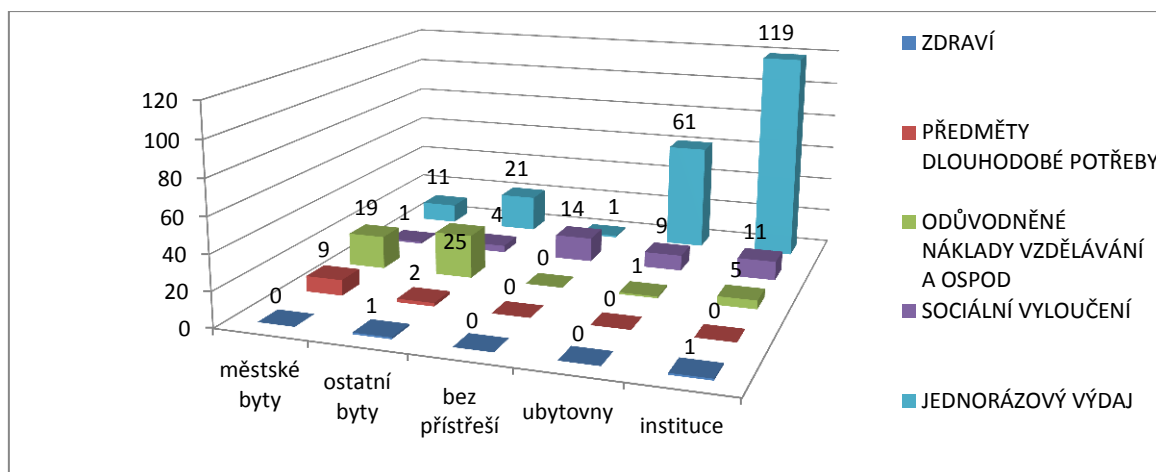
Za další ukazatel chudoby můžeme využít dávku Mimořádné okamžité pomoci (MOP) vyplácenou Úřadem práce. Ta byla ve sledovaném období vyplacena 298 příjemcům, přičemž nejčastějším účelem vyplacení byl jednorázový výdaj (70%), následovaný s velkým odstupem odůvodněnými náklady na vzdělávání. Podíl jednotlivých kategorií MOP shrnuje následující graf č. 4.

Graf č. 4 – Podíl jednotlivých kategorií MOP

Zdroj: KoP ÚP

Z dat poskytnutých KoP ÚP lze opět vyčíst informaci o adresní lokalizaci příjemců této dávky, která rozdělena podle stejného klíče, jako u předchozích dávek odpovídá zobrazení v grafu č. 5.

Graf č. 5 – Lokalizace jednotlivých typů dávky MOP podle typu bydlení (kontaktní adresy)

Zdroj: KoP ÚP

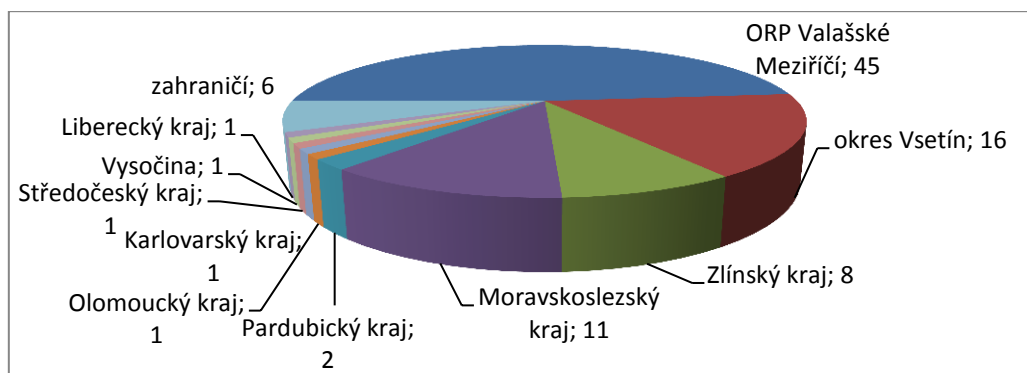
Z tohoto zobrazení je patrné, že nadpoloviční počet všech dávek MOP (bez ohledu na účel) je vyplácený na ubytovny a institucionální formy bydlení (azylový dům, noclehárna, dům napůl cesty) a osobám bez domova a jde o dávku určenou na akutní jednorázový výdaj. Přes 70% všech dávek MOP

je pak vypláceno osobám žijícím v substandardních formách bydlení, jak byly popsány výše. Nakonec stojí za povšimnutí, že na zdravotní účely byly ve sledovaném období vyplaceny jen 2 dávky.

Bezdomovectví

Častější přítomnost osob bez domova/bez přístřeší je citlivě vnímaným problémem města. Dílem je tento stav přisuzován železničnímu dopravnímu uzlu, který dělá z Valašského Meziříčí potenciálně dostupnou a atraktivní destinaci. Obdobně může hrát roli v koncentraci osob bez domova i přítomnost velkých podniků a relativní dostatek pracovních příležitostí, v minulosti přítomná vojenská posádka, nebo kulturně společenská tradice Valašského Meziříčí, jako nad-regionálního centra. Při kvantifikaci této skupiny lze vycházet z extenzivní Analýzy osob bez domova na území okresu Vsetín (Růžička et. al. 2014) a o statistiky sociálních služeb pracujících s touto cílovou skupinou – konkrétně jde o noclehárnu, denní centrum a terénní službu Domino, všechny provozované Charitou VM. Růžička vypočítává na základě realizovaného sčítání v roce 2014 celkem 141 osob bez přístřeší v rámci ORP Valašské Meziříčí, což korespondovalo s tehdejším celorepublikovým průměrem cca 3‰ populace, aktuálně je však tato hodnota cca dvojnásobná¹¹. Vůči hodnotě dostupné z SLDB 2011 (77) je patrný značný nárůst, který však může být interpretován jednak jako poctivější metodou šetření v terénu, které se v rámci SLDB 2011 pravděpodobně nerealizovalo a dílem jako reálný nárůst bezdomovectví od posledního sčítání o cca 33 osob (tedy těch, kteří uvedly délku bezdomovectví kratší než tři roky)¹². V terénu bylo Růžičkovým týmem dále sečteno 84 osob – zjevných bezdomovců, což nás přivádí k celkovému odhadu počtu osob v nejistém bydlení, či bez přístřeší na cca 125 osob v celém ORP. Aktuální¹³ počet klientů služeb pro osoby bez domova (noclehárny, denního centra a terénního programu Domino) je 95 osob, což odpovídá relativně stabilní situaci vzhledem k mapování před 4 lety. Časté představě, že většina těchto osob jsou lidé odjinud, bez vztahu k městu, kteří zde setrvávají z různých dočasných důvodů (dostupnost služeb, kapacita ubytoven atd.), neodpovídá podrobnější rozčlenění této skupiny podle místa trvalého pobytu – jde opět o klienty všech služeb.

¹¹ Hradecký et al. 2012 in Koncepte prevence a řešení problematiky bezdomovectví v České republice do roku 2020, MPSV 2013, str. 15. Aktualizovaný odhad ze Zprávy o plnění téže koncepce (2016) uvádí nárůst na bezmála 120 tisíc osob bezprostředně ohrožených ztrátou bydlení, což představuje cca 6,5‰ populace. „Mezi nejčastější důvody vzniku bezdomovectví sociální pracovníci obcí uvedli zadlužení (90 procent), závislost na alkoholu (79,2 procenta) a nezaměstnanost (78 procent).“ (Zpráva o plnění za rok 2016, str 7)

¹² Růžička et al. 2014 str. 76

¹³ Ke konci roku 2017, součet prováděli pracovníci daných sociálních služeb

Graf č. 6 – Trvalé bydliště klientů služeb pro osoby bez domova (noclehárna, denní centrum, TP Domino) Zdroj: Charita VM

Celkem 33 osob je přímo z Valašského Meziříčí a nadpoloviční většina až $\frac{3}{4}$ jsou z širšího okolí okresu Vsetín a Zlínského kraje. Aktuální dynamika vývoje na trhu práce a poptávky po agenturních zaměstnancích vede k ubývání míst na ubytovnách dostupných pro tuto skupinu osob (mimo jiné) a v kontextu bydlení zůstává možnost využití noclehárny (50,-Kč/noc), Azylového domu pro matky s dětmi, nebo časté přespávání u známých v městských/soukromých bytech. Problematické je zejména užívání alkoholu na veřejnosti a porušování obecně platných norem. Dochází k postupné sanaci objektů příležitostně využívaných bezdomovci a terénní program, stejně jako Městská police monitorují místa, kde se bezdomovci zdržují. Dostupné sociální služby postrádají kapacity specifických (pobytových) zařízení, které by pokrývaly skupinu osob bez domova závislých na alkoholu se souvisejícími poruchami (alkoholová demence, snížená soběstačnost, neléčené psychické/psychiatrické diagnózy atd.).

Shrnutí

- Je zřejmé, že ne všechny osoby pobírající dávky hmotné nouze (doplatek na bydlení, příspěvek na živobytí, dávky mimořádné okamžité pomoci) lze paušálně označit za sociálně vyloučené, přesto lze odhadnout míru sociálního vyloučení na cca 500 – 700 osob
- Představa o míře nikoliv lokálního bezdomovectví umocněné kvalitními dostupnými službami je zkreslená – $\frac{3}{4}$ osob bez domova pocházejí nejdále ze Zlínského kraje, $\frac{1}{2}$ má trvalé bydliště v ORP VM. Valašské Meziříčí navíc sousedí s Moravskoslezským krajem, což částečně vysvětluje vyšší zastoupení osob z tohoto kraje mezi lidmi bez domova
- Celkem 82 příjemců dávky PnŽ a 69 příjemců dávky DnB je registrováno v substandardních formách bydlení.
- V domácnostech příjemců příspěvku na živobytí je 252 dětí a 26 invalidních, nebo starobních důchodců. V domácnostech příjemců doplatku na bydlení je 145 dětí. Tyto domácnosti se mohou překrývat (a do značné míry se reálně překrývají).

Bydlení

Bytový fond ve městě Valašské Meziříčí

Podle SDLB 2011 bylo ve městě Valašské Meziříčí celkem 11 529 bytů, z čehož bylo 10 488 obydlených (91%). Zbývajících 9% (1041) neobydlených bytů připadá na objekty využívané k rekreaci, se složitou/nejasnou vlastnickou strukturou, v exekuci, v probíhající rekonstrukci či byty neobyvatelné. Od roku 2001 vzrostl počet neobydlených bytů o více než 28%, na čemž se může podílet vyšší počet neobydlených bytů v osobním vlastnictví (např. pronajímaných na trhu s realitami). Většina bytů (zhruba 60 - 65%) se nachází v bytových domech, které jsou mírnou většinou (necelých 54%) v osobním vlastnictví, nebo ve vlastním domě. Průměrné nájemné přepočtené na m²

se pohybuje pod hranicí 100,- Kč¹⁴. Na základě krátké rešerše aktuální nabídky nemovitostí k pronájmu v době výzkumu byla reálná cena nájmu podle dispozic bytů následující:

1+1 (včetně 1+kk) – 5000 – 7500,- Kč (průměrná výměra 34 m²)

2+1 (včetně 2+kk) – 5000 – 16 500,- Kč (průměrná výměra 54,7 m²)

3+1 (včetně 3+kk) – 7000 – 14 000,- Kč (průměrná výměra 72,2 m²)

4+1 (včetně 4+kk) – 15 000 – 20 000,- Kč¹⁵ (průměrná výměra 150 m²)

Přehled dokončených bytů ve městě (tabulka č. 3) ilustruje patrný útlum ve výstavbě. Zatímco mezi lety 1997 – 2007 bylo postaveno dohromady 733 nových bytů, v následujícím období 2008 – 2016 to byla již jen necelá polovina tohoto počtu (357 bytů). Na tom se mohla podílet jak hospodářská krize, tak nedostatek vhodných pozemků k výstavbě.

rok	97	98	99	00	01	02	03	04	05	06	07	08	09	10	11	12	13	14	15	16
dokončené byty	27	89	54	221	51	52	31	83	31	44	50	53	96	60	45	37	1	32	18	15

Tabulka č. 3 – přehled dokončených bytů ve Valašském Meziříčí

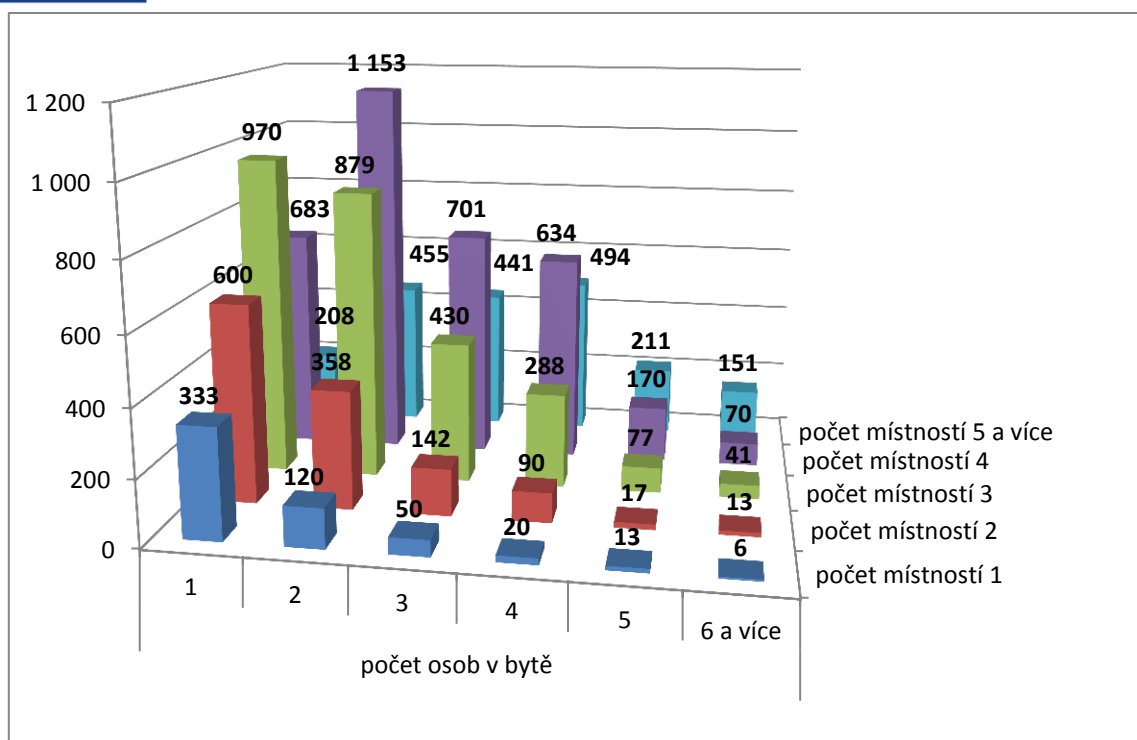
Zdroj: ČSÚ

Ze statistik SDLB 2011 lze dále vyčíst strukturu valašsko-meziríčských domácností, pro představu o obsazenosti zdejších bytů. Jednočlenné a dvojčlenné domácnosti tvořili cca 60% všech domácností. Početní nárůst těchto domácností se vedle dalších faktorů podílí na setrvale nedostatečných kapacitách v bydlení, přestože se počet obyvatel snižuje a byty se (alespoň nějaké) každoročně staví.

Jak ilustruje následující graf č. 7, rozprostření domácností podle počtu osob a obytných místností není nijak rovnoměrné – nejvíce osob žilo v jedno a dvoučlenných domácnostech, v bytech o třech či čtyřech místnostech. Naproti tomu domácností o pěti a více členech, obývajících jednu či dvě místnosti, bylo v době sčítání do 30.

¹⁴ Viz např. cenovamapa.eu. Je však třeba vzít v úvahu, že tuto cenu snižují i započtené regulované nájemní v městských a jiných bytech (např. bytových družstvech)

¹⁵ Horní hranice nájmu v jednotlivých kategoriích odpovídala úzké nabídce nadstandardních bytů, nebo v případě 4+1 pronájmu celého domu i se zahradou. Hodnoty také mohou být poplatné sezónním a jiným výkyvům na trhu s nemovitostmi.

Graf č. 7 – Vztah počtu osob v domácnosti vzhledem k počtu místností v bytě Zdroj: ČSÚ, SDLB 2011 (vlastní zpracování)

V souvislosti se sociálním znevýhodněním a vyloučením budeme v kontextu situace na poli bydlení hovořit o skupině osob, které lze obecně definovat jako nízkopříjmové, žijící v substandardním bydlení či bez střechy (podle klasifikace ETHOS¹⁶). Nejprve se budeme věnovat bytovému fondu ve vlastnictví města Valašské Meziříčí.

Bytový fond města Valašské Meziříčí

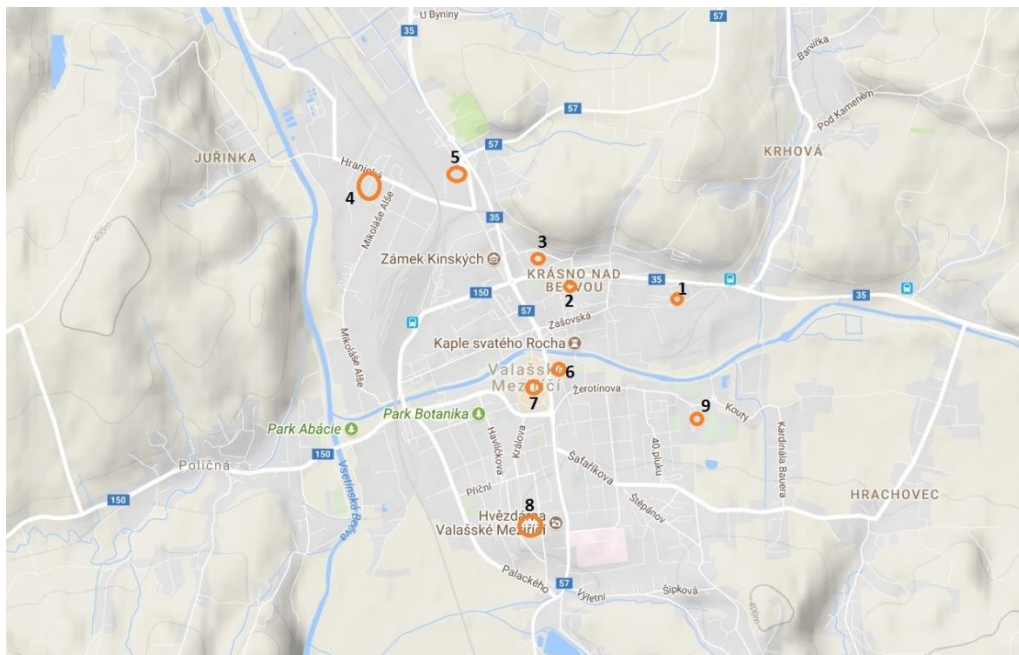
Město je vlastníkem 420 bytových jednotek soustředěných na 9 adresách. Jako v jiných městech i Valašské Meziříčí disponovalo v minulosti větším bytovým fondem, který postupně rozprodalo v několika privatizačních vlnách v druhé polovině 90. let. V posledních 10 letech už docházelo jen k minimu případů, spíše doprodeje majetku. Podstatným počinem byla výstavba 166 bytových jednotek v lokalitě Stínadla, kterou město realizovalo s menšinovým podílem soukromého investora, a kde město spolurozhodovalo o obsazování nájemníky až do roku 2015, kdy byla vlastnická práva v souladu se smluvními podmínkami převedena na soukromého investora. Stávající kapacity jsou zaměřeny především na sociálně slabé občany, kteří se koncentrují především na adresách Zašovská 776, Schlattauerova 538, 539, 540, 541, 542 a 577 a Jičínská 156, kde je k dispozici 211 bytů. Další cílovou skupinou jsou senioři a lidé se sníženou soběstačností, kterým je k dispozici 161 bytů na adresách J. K. Tyla č. p. 418, 1412 a Tolstého č. p. 1138. Zbývajících 48 bytů se nachází na adresách Václavkova 817, 818, 819, 820 a 821, Pod Oborou 860, Pospíšilova 70 a Náměstí 73¹⁷. Zbývajících kapacity na adresách Václavkova a Pod Oborou jsou obsazeny nájemníky, kteří ve většině smlouvu na

¹⁶ <http://www.feantsa.org/download/cz8621229557703714801.pdf>

¹⁷ Na adresách Pospíšilova 70 a Náměstí 73 jsou byty podléhající správě Majetkovému odboru města VM, přidělují se obálkovou metodou mimo pořadník.

dobu neurčitou a uvolňují se tedy velice zřídka. Lokalizaci městských bytů dokresluje následující mapa č. 3.

Mapa č. 3 - Lokalizace městských bytů a ubytovacích kapacit¹⁸

1. <u>Zašovská</u> 776	8. J. K. Tyla 418 (dům zvláštního určení pro bydlení důchodců, respektive tělesně postižených)
2. Jičínská 156	J.K. Tyla 1412 (dům zvláštního určení pro bydlení osob se sníženou soběstačností, zejména občanů důchodového věku)
3. Pod Oborou 860	9. Žerotínova 736 (ubytovna města)
4. <u>Schlattauerova</u> 538, 539, 540, 541, 542 a 577	
5. Václavkova 817, 818, 819, 820 a 821	
6. Tolstého 1138 (penzion pro seniory)	
7. Pospíšilova 70, Náměstí 73	

Nájemné je v městských bytech stanoveno na necelých 65,- Kč/m², což je zhruba o 10,- Kč méně, než je průměrná výše tržního nájmu uváděného respondenty. Tento nájem se zároveň pravidelně každoročně zvyšuje o 6,26% do roku 2018, kdy by mělo dojít k revizi tohoto nastavení.

Kapacitní přehled městských bytů shrnuje tabulka č. 4.

č.p.	ulice	1+0	1+1	2+0	2+kk	2+1	3+kk	3+1	Celk.byty	Poznámka
73	Náměstí			1		2			3	
156	Jičínská	7	2			3			12	
418	J.K.Tyla		50			3			53	Byty zvláštního určení
1412	J.K.Tyla	2	32			10			44	Byty zvláštního určení
1138	Tolstého		32			32			64	Byty zvláštního určení
27	Kouty							1	1	pronájem TK Deza

¹⁸ Navíc je na adrese Kouty 27 má tenisový klub DEZA pronajatý 1 byt 3+1 patřící městu

860	Pod Oborou	3	2			4			9	
70	Pospíšilova		1			3			4	
538	Schlattauerova		12						12	
539	Schlattauerova		12						12	
540	Schlattauerova		12						12	
541	Schlattauerova		12						12	
542	Schlattauerova		12						12	
577	Schlattauerova		12						12	
817	Václavkova		3			3			6	
818	Václavkova		3			3			6	
819	Václavkova		3			3			6	
820	Václavkova		3			3			6	
821	Václavkova		3			3			6	
776	Zašovská	78	41			8			127	
736	Žerotínova							1	1	Ubytovna města
	celkem bytů	90	247	1	0	80	0	2	420	

Tabulka č. 4. – Kapacity městských bytů Zdroj: Bezpečnostní analýza města Valašské Meziříčí za rok 2016 a Plán prevence kriminality města Valašské Meziříčí na léta 2017 – 2020 (upraveno)

V tabulce jsou zvýrazněny byty fungující v režimu „sociálních bytů“, tedy pronajímané občanům města vykazujícím znaky sociálního znevýhodnění či vyloučení. Celkem jde o 211 bytů. Z nich je dostupných pouze 11 bytů velikosti 2+1, zbytek tvoří byty 1+0 (85) a 1+1 (115). Jde víceméně o všechny byty, které se uvolňují k přidělení skrze pořadník města – ostatní byty se skrze uzavřené smlouvy na dobu neurčitou ocitají v pořadníku jen velice zřídka.

Přidělování městských bytů

Proces přidělování bytů se od 1.10.2015 změnil – jednak se referentka bytových záležitostí nově stala součástí Odboru sociálních věcí a navíc se celý proces řídí dvěma soubory pravidel, které jsou dostupné na webu města.¹⁹ Jde o dokumenty **Pravidla pro pronájem bytů v penziencech** upravující nakládání s byty pro seniory a dále **Pravidla pro pronájem bytů v bytových domech ve vlastnictví města Valašské Meziříčí**. Základními podmínkami v obou kategoriích jsou trvalý pobyt žadatele na území města Valašské Meziříčí a bezdlužnost vůči městu, včetně bezdlužnosti dalších členů posuzované domácnosti. Na byty v penziencech se dále váže podmínka věku potřebného pro nárok na starobní důchod²⁰, bez nutnosti přiznání starobního důchodu. Ve výjimečných případech lze do seznamu zařadit i žadatele nesplňující stanovené podmínky, o čemž rozhoduje Rada města na doporučení bytové komise. Relativně nově je členem bytové komise s hlasovacím právem i zástupkyně Úřadu práce, která má společně s vedoucí Sociálního odboru možnost doplňovat perspektivu samosprávy. Komise se schází zhruba každých cca 6 týdnů a v akutních případech je schopná přidělit byt v nejkratším čase 3 měsíců (plus 3 týdnů na zapojení energií). V kontextu bydlení

¹⁹ Oba soubory pravidel jsou dostupné z webu Odboru sociálních věcí (<http://www.valasskemezirici.cz/odbor-socialnich-veci/os-1014>)

²⁰ Od 1.1.2018 je to 65 let.

a sociálního znevýhodnění a vyloučení panuje obecně sdílené přesvědčení, že městské byty „jsou vlastně [již nyní] sociální, protože jsou přidělovány víceméně pouze sociálně potřebným lidem“.

Vstřícným krokem je nepovažování umořovaného dluhu skrze sjednaný splátkový kalendář za překážku pro získání bytu. Podání žádosti je dále zpoplatněno částkou 300,-, k čemuž se přičítá částka 100,- při každoroční aktualizaci žádosti nejpozději k 30.9. Smlouva se uzavírá standardně na dobu určitou (3 měsíce), po jejímž uplynutí je za podmínky dodržení všech smluvních podmínek (především hrazení nájmu, dalších poplatků či splátkového kalendáře) smlouva prodloužena na 6 měsíců a posléze maximálně na 2 roky (i opakovaně), reálně to však bývá na rok. Nájemní smlouvu je možné tímto způsobem prodlužovat, přičemž u bytů v penzích má dále sociální odbor možnost navrhnout Radě města prodloužení smlouvy na dobu neurčitou.

Kritéria hodnocení

Podklady pro rozhodování bytové komise připravuje sociální odbor společně s referentkou bytových záležitostí (případně dalšími odbory, např. OSPOD), nedisponují však hlasovacím právem. Bytová komise si vymíňuje právo změnit bodové hodnocení a tím i pořadí žadatelů. Kritéria jsou bodově ohodnocena. U bytů v penzích je hodnocen:

- dosavadní způsob bydlení (ne/vhodnost a bariéry) – 10 bodů
- okolnosti zvláštního zřetele - 20 bodů (přiděluje Odbor sociálních věcí)

U běžných bytů se hodnotí:

- délka podání žádosti – 1 bod
- počet osob v domácnosti - 1 bod (1 osoba) – 3 body (4 a více osob)
- zaměstnanost – 5 bodů v případě zaměstnání/OSVČ
- dosavadní způsob bydlení – 1 bod (jiné nájemní bydlení) – 3 body (ubytovna)
- okolnosti zvláštního zřetele - 10 bodů (přiděluje Odbor sociálních věcí)

Je zjevné, že okolnosti zvláštního zřetele mají potenciál hrát dominantní roli při rozhodování o ne/přidělení bytu. Nejčastějšími okolnostmi bývají uznávány zdravotní důvody či jiná akutní riziková situace.

V praxi se pro největší část osob v nejistém/substandardním bydlení na území města jeví jako zásadně diskvalifikující podmínky bezdlužnosti vůči městu a trvalého pobytu. Tyto podmínky jsou v platnosti od roku 2015 a perspektiva institucionálních aktérů, samosprávy i neziskového sektoru/poskytovatelů sociálních služeb, je většinově pozitivní v hodnocení kladného dopadu nastavených pravidel, která v důsledku vedla ke zlepšení a ke zpřehlednění situace.

Smlouvy podléhají pravidelné revizi, při které se vedle dalších kritérií kontroluje především bezdlužnost vůči městu. V minulosti byli neplátcí nájemníci předmětem jednání na bytové komisi po 3 nezaplacených nájmech/měsících. Nyní je sociální odbor vyrozuměn o neproběhlých platbách při každoměsíčním vyúčtování najatou správcovskou společností AVAL spol. s.r.o.

Na druhou stranu však zároveň panovala víceméně shoda mezi respondenty na kritice nestandardních postupů uplatňovaných nad rámec těchto kodifikovaných pravidel. Jak respondenti

z cílové skupiny, tak zástupci institucí shodně popisovali situace, kdy například došlo k neprodloužení nájemní smlouvy i přes to, že byl dluh k datu splatnosti uhrazen či bylo pro neprodloužení smlouvy argumentováno dalšími okolnostmi nespécifikovanými v pravidlech, jako je nepravdivá úhrada plateb, nenastoupení dětí z domácnosti do školy, nebo rodiče do zaměstnání. Podle informací správcovské firmy AVAL nebyla v roce 2017 prodloužena smlouva 7 domácnostem v rizikových lokalitách (cca 10 v celém městě). Příčinou byl většinou neuhrazený dluh (splátkový kalendář), ovšem (minimálně) v jednom případě byla důvodem nezaměstnanost, případně nepravdivost v úhradách (podle jednoho zdroje až 5 rodin).

V době mapování bylo v pořadníku zájemců o městský byt evidováno cca 30 žádostí o byt a 10 volných bytů, z nichž většina byla na adrese Zašovská 776. Bližší podrobnosti o žadatelích nejsou dostupné - podle vyjádření několika respondentů z odlišných sfér působení jsou vlastně „všechny městské byty sociální“, tedy pronajímané sociálně potřebným občanům a běžní obyvatelé už o ně ani nežadají. Na tom se podepisuje i fakt, že většina dostupných (uvolňovaných) bytů se nachází na neatraktivních (stigmatizovaných) adresách.

Od roku 2015 je v městských bytech uzavírána nájemní smlouva s rozhodčí doložkou, stanovující postup řešení sporu mezi majitelem a nájemcem pomocí rozhodce (ČMRS Consulting s.r.o. Vsetín). Je neoddiskutovatelné, že změna pravidel (jehož je rozhodčí doložka součástí) měla pozitivní vliv na platební morálku a prevenci zadlužení, stejně jako umožnila městu efektivně řešit případy porušování nájemních podmínek. Podle statistiky externí advokátky města Valašské Meziříčí, bylo v roce 2016 podáno 51 žalob u rozhodčího soudu a 20 u okresního soudu, v roce 2017 to bylo 42 žalob u rozhodčího soudu a 8 u okresního soudu. Může však jít o relativně nákladný nástroj, jehož efektivní využití není paušální a které může vést k prohlubování sociálního vyloučení nájemníků (více k rozhodčí doložce v kapitole Dluhy na nájemném v městských bytech str. 33).

Ubytovny

V úvodu spolupráce města s Agenturou bylo definováno bydlení na ubytovnách jako jedno z prioritních témat. Z celkového počtu 9 ubytovacích zařízení se schváleným řádem jich však většina již neubytovávala nájemníky pobírající dávky hmotné nouze a orientovala se na dělníky - zaměstnance místních provozů, případně agenturní pracovníky. Ubytování příjemců dávek HN se tak v době mapování nebránila pouze ubytovna na Zašovské 71 a ubytovna „Kasárna“ na Železničního vojska 1369. Ubytovna K2 (Zašovská 461) a ubytovna Calver (Bynina 188) ukončovaly s přelomem roku 2017 – 2018 svůj provoz - rekonstruovaly, respektive se přeorientovaly ve výše popsaném duchu. Nájemníkům byla informace sdělena předem a bylo argumentováno dostatečně dlouhou dobou pro zajištění alternativního bydlení. V případě obou ubytoven byl potvrzen aktivní přístup pracovníků sociálního odboru při řešení situace těchto osob. Tito nájemníci (jednotlivci i rodiny s dětmi) našli bydlení dílem na zbývajících dvou ubytovnách, v Azylovém domě pro matky s dětmi (muži na noclehárně), případně u příbuzných v městských/soukromých bytech.²¹ Jen relativní zlomek (celkem 3 osoby z ubytovny Calver) splňovaly podmínky a podaly žádost o přidělení městského bytu.

Registry sociálního odboru a samotné ubytovny Calver se v počtech mírně rozcházejí - 3-5 osob se přesune na vedlejší ubytovnu Diamant (kde je podmínka příjmu ze zaměstnání), 9 osob se nepodařilo zastihnout a dalších 25 nesplňuje podmínky/nepožádali o přidělení městského bytu, nebo není známo, zda mají zajištěné další bydlení. Z tohoto počtu 34 – 40 osob je 28 z ORP Valašské Meziříčí a 12 ze vzdálenějšího okolí. Na ubytovně K2 zbývaly v době mapování 4 osoby pobírající dávky v hmotné nouzi – nedlouho před tím odešla 6 členná rodina (4 děti) do Azylového domu, přičemž muž zůstal na noclehárně provozované Charitou VM.

Ubytovna na Zašovské 71 má kapacitu cca 20 lůžek „vpředu“ a cca 24 lůžek ve druhém vchodě („vzadu“). Ubytovávají se zde klienti především dlouhodobě, někteří zde žijí i několik let. Momentálně zde byly ubytovány 2-4 rodiny, ovšem trendem majitelky je výhledově nebrat rodiny vůbec, prozatím ne s dětmi mladšími 10 let. Ceny pronájmu jsou ve srovnání s druhou popisovanou ubytovnou vyšší, ať už skladbou obyvatel, nebo prostředím je popisována jako „lepší“.

Druhou popisovanou ubytovnou je „Kasárna“ (Železničního vojska 1369 s kapacitou cca 80 pokojů ve dvou patrech. Nachází se v areálu bývalých kasáren za budovou Úřadu práce. V době mapování byla její kapacita naplněna cca z 60% - většinu obyvatel (cca 80%) tvoří dlouhodobí nájemníci, odhadem 25 – 30 osob jsou příjemci dávek hmotné nouze. V době mapování zde pobývaly 2 rodiny s malými dětmi (z nichž jedna rodina byla z Ukrajiny), podle majitele však pouze přechodně. I zde se projevuje trend pronajímání agenturním pracovníkům – zdejší zkušenost však není příliš pozitivní²² a tak zůstávají tyto dvě ubytovny aktuálně jedinými dostupnými kapacitami (substandardního) bydlení ve městě.²³

Shrnutí

- Městský bytový fond nedostačuje poptávce dané celkovým přetlakem poptávky po bytech ve městě. Výměra dostupných bytů navíc zcela nepokrývá celé spektrum cílové skupiny a chybí větší byty pro vícečetné/vícegenerační rodiny
- Ubytovny podléhají tlakům trhu a poptávce po pracovní síle a vytlačují osoby pobírající sociální dávky/dávky hmotné nouze, rodiny s dětmi atd. Těmto skupinám je nedostupné jiné, než městské bydlení, pro jehož zisk však často nesplňují základní podmínky bezdlužnosti vůči městu a trvalé bydliště
- Kritéria udržení městského nájemního bydlení nejsou transparentně vymáhána, zavádějí se nová pravidla mající přivést nájemníky k větší disciplíně (nejen v placení poplatků), která však nejsou kodifikována v pravidlech přidělování. Vyvstává nejistota na straně samosprávy i nájemníků brání konsolidaci situace, která byla nastartovaná zavedením pravidel přidělování bytů (2015) a dalšími pozitivními změnami ve fungování Odboru sociálních věcí města

²² Ze zahraničních klientů ubytovává přes pracovní agentury především Slováci a Rumuny, setkává se však často s neplacením faktur za nájemné ze strany agentur, předčasným koncem sjednaného zaměstnání místními podnikateli atd. Pracovní migranti se pak ocitají bez prostředků, někteří se pokoušejí řešit situaci s pomocí Úřadu práce, zůstávají na nocležně, ale častěji zmizí neznámo kam.

²³ Potenciálně rizikovou nemovitostí, hrozící vznikem vyloučené lokality, je areál bývalého Domova pro seniory v Podlesí, kde má podle záměru vzniknout mimo jiné 80 bytových jednotek (více viz https://valassky.denik.cz/zpravy_region/z-byvaleho-domova-duchodcu-v-podlesi-bude-zona-s-osmdesati-byty-a-wellness-20170519.html)

- Chybí bytové kapacity akutních/krizových bytů, asistovaného bydlení a startovacích bytů, stejně jako komplexní koncepce bytové politiky města, ve které by byly jednotlivé stupně/typy bydlení vzájemně funkčně provázány

Bezpečnost

Statistická data o vývoji trestné a přestupkové činnosti shrnuje několik dokumentů. Především jde o Bezpečnostní analýzu města Valašské Meziříčí za rok 2016 a Plán prevence kriminality města Valašské Meziříčí na léta 2017 – 2020 zpracované koordinátorkou prevence kriminality při Městské policii. Dále téma specificky doplňuje Zpráva o situaci Romské menšiny ve Zlínském kraji v roce 2016 a se zacílením na protidrogovou politiku a prevenci je k dispozici Výroční zpráva o realizaci protidrogové politiky Zlínského kraje za rok 2016, nebo výstupy z realizovaných výzkumů a šetření na území Valašského Meziříčí.²⁴ Tyto dokumenty poskytují dobrý přehled o míře a podobě kriminality a jejích specifických podobách mezi školní mládeží, případně s důrazem na drogovou tematiku, proto zde s odkazem na tyto materiály uvedeme jen základní informace.

Ve městě Valašské Meziříčí je zřízena městská policie čítající 30 zaměstnanců²⁵ i služebna obvodního oddělení Policie České Republiky o síle 33 policistů (přičemž 5 slouží na policejní stanici v Kelči). Služební obvody obou bezpečnostních složek nejsou totožné – zatímco na obvod PČR připadá 36 826 obyvatel, v obvodu působnosti městské policie, který kopíruje hranice ORP Valašské Meziříčí, žije 41 726 obyvatel. Konkrétně například obce Krhová a Poličná mají s městskou policií pouze „díličí“ smlouvu a jsou pokryty PČR. Obě složky spolupracují s Komisí pro prevenci kriminality, řazené do struktury komunitního plánování Mikroregionu Valašskomeziříčsko - Kelečsko. Od 1.1. 2016 navíc přešla agenda manažera prevence kriminality z městského úřadu na městskou policii.

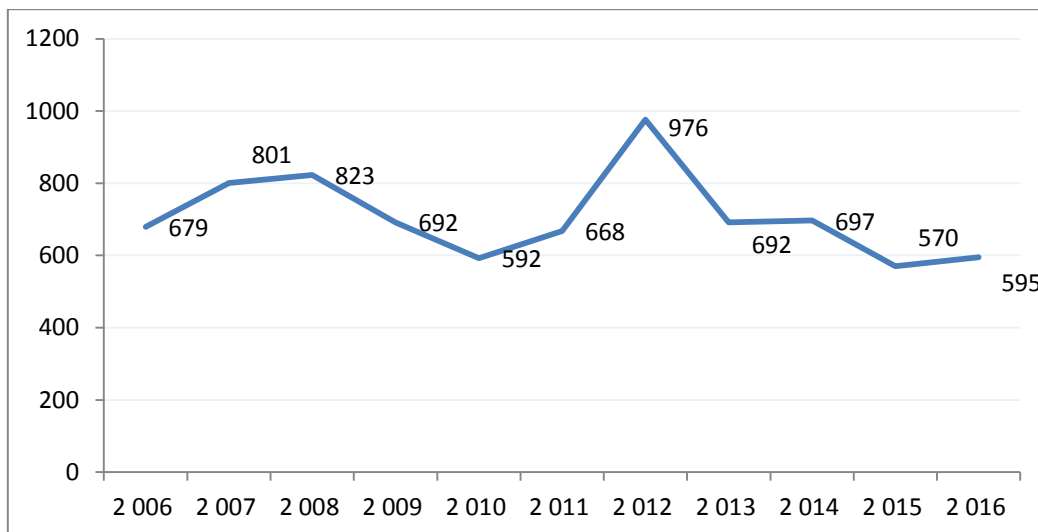
Ve stejném roce začala fungovat také Komise pro prevenci kriminality Rady města Valašské Meziříčí, která se mimo jiné zabývá přenosem poznatků z terénu do praxe – plnění plánu prevence a která je součástí komunitního plánování Mikroregionu Valašskomeziříčsko-Kelečsko.

Ve městě operují od 1.4.2016 3 asistenti prevence kriminality (APK), doplnění od 1.1.2018 dalšími 3 pozicemi domovníků-preventistů působících ve vybraných objektech a lokalitách, kteří jsou financováni ze zdrojů Ministerstva vnitra ČR v rámci projektu „Domovník – preventista, účinný nástroj sociálního začleňování a podpory sociálně situační prevence v obcích“.

Přestože Zlínský kraj zaujímá+ v celorepublikovém srovnání jednu z nejnižších příček v nápadu trestné činnosti, Valašské Meziříčí naopak stojí na předních příčkách v rámci kraje, což je dááno do souvislosti s jeho polohou na dopravním uzlu, společně s vyšším počtem ubytoven ubytovávajících pracovní sílu zdejších provozů. Přesto se udržel v roce 2016 počet trestných činů, i přes meziroční nárůst, na úrovni dlouhodobého minima (viz graf č. 8).

²⁴ Nejaktuálnější jsou Míra výskytu vybraných rizikových aktivit a míra impulzivity u žáků druhého stupně základního vzdělávání ve Valašském Meziříčí, PhDr. Martin Dolejš, Ph.D., Olomouc 2017 a VÝSLEDKY SBĚRU DAT PROTIDROGOVÉHO VLAKU REVOLUTION TRAIN PRO MĚSTO VALAŠSKÉ MEZIŘÍČÍ, NOVÉ ČESKO, nadační fond 2017.

²⁵ 22 strážníků ve výkonu služby, 1 strážník vyčleněný na správu parkovacího systému, 2 strážníci ve vedení MP, 1 strážnice na rodičovské dovolené, 3 asistenti prevence kriminality a 1 manažerka prevence kriminality administrativní zaměstnanec).

Graf č. 8 – Vývoj počtu trestných činů Zdroj: Výroční zpráva městské policie 2016 (vlastní zpracování)

Meziroční nárůst zaznamenaly především přestupky proti majetku a na úseku ochrany před alkoholismem a jinými toxikomaniemi, v absolutních číslech však nejde o mnoho případů.

druh	přestupky – abs. počet r. 2016 (§ 30, 47-50 z.č. 200/90 Sb.) - 716		
	2015	2016	změna 2015-2016
Proti veřejnému pořádku Proti občanskému soužití § 47, 48, 49	474	447	-6%
Proti majetku § 50	144	206	+43%
Na úseku ochrany před alkoholismem a jinými toxikomaniemi § 30	20	38	+90%
Přestupky na úseku vyhlášek § 46	37	34	-8%

Tabulka č. 5 – Meziroční srovnání počtu přestupků Zdroj: Výroční zpráva Městské policie 2016 (vlastní zpracování)

Za rizikové skupiny byly v kontextu bezpečnosti (resp. častějšího nápadu přestupkové a trestné činnosti) zmiňovány především osoby bez domova, uživatelé návykových látek a děti a mládež – specificky pak děti a mládež z rodin ze sociálně vyloučených a lokalitách ohrožených sociálním vyloučením. Statisticky lze toto vnímání ilustrovat přehledem trestné a přestupkové činnosti podle věku.

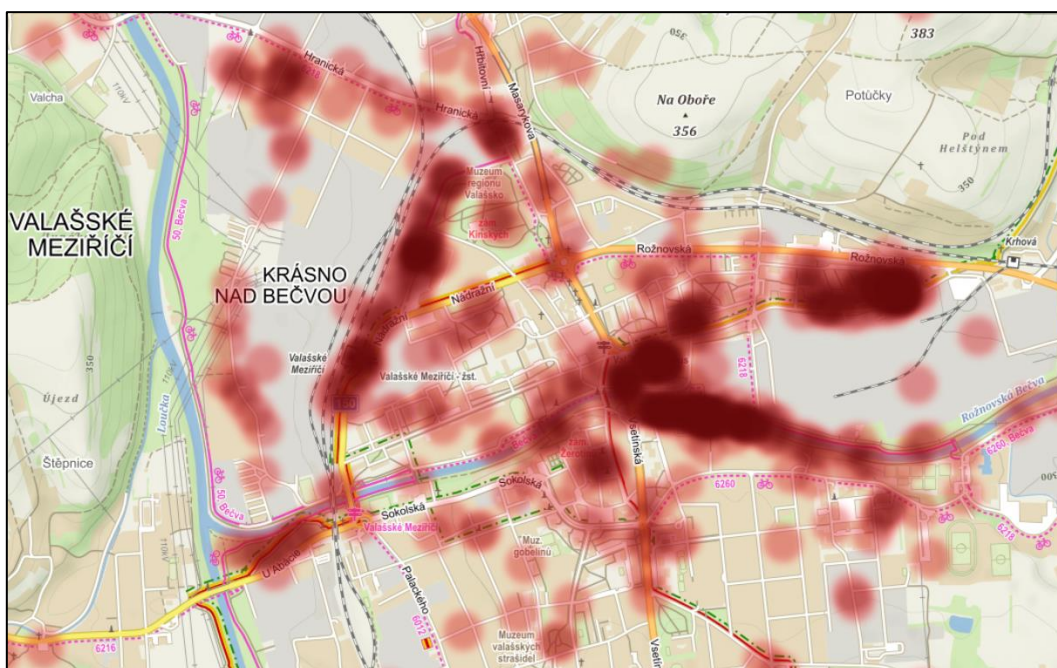
		0-14 let	15-17 let	18 a více let	Recidivisté
počet pachatelů trestných činů	2015	1	8	376	229
	2016	1	12	407	325
počet pachatelů přestupků	2015	15	13	405	-
	2016	22	18	421	-

Tabulka č. 6 – Přehled přestupků vzhledem k věku pachatelů Zdroj: Výroční zpráva Městské policie 2016 (vlastní zpracování)

Podle kvalifikovaného odhadu se navíc až 90% přestupků páchaných mladistvými (vandalismus, výtržnictví, rušení nočního klidu atd.) odehrává pod vlivem alkoholu. Zaznamenaná recidiva trestné činnosti se také zvýšila o cca 17%. Lze dále registrovat relativní nárůst počtu pachatelů ve sledovaných oblastech, kdy především u dětí a mládeže je tento nárůst vnímaný velmi citlivě.

Na vnímaném pocitu ne/bezpečí se největší měrou podílí přítomnost (lokální koncentrace) osob bez domova a/nebo pod vlivem alkoholu a návykových látek, případně hloučky výrazně se projevujících osob, často Romů a dětí/mládeže ve věku 12-14 let. Místní lokalizace těchto více rizikově vnímaných míst je zachycena na pocitové mapě bezpečí, kterou si město nechalo zpracovat v rámci kampaně Zdravé město.

Mapa č. 4 – Lokalizace míst se zvýšeným pocitem vnímaného nebezpečí (Zdroj: <http://www.pocitovemapy.cz>)

Největší koncentraci hodnocení „zde se necítím bezpečně“ zaznamenalo okolí autobusového nádraží, park Kozina, okolí bytového domu na ulici Zašovská 776 a 461 (ubytovny K2), okolí obchodních domů Albert v Krásně a Kaufland, okolí vlakového nádraží, okolí denního centra/noclehárny či ulice Schlattauerova. Tato místa jsou shodně vnímána i všemi relevantními aktéry realizujícími terénní služby i městskou policií.

Riziková skupina uživatelů drog a závislých osob

Závislosti a zneužívání návykových látek jsou lokálně velmi aktuálním tématem. Ačkoliv se podle statistik realizátora výměnného (harm-reduction) programu Agarta koncentrace klientů meziročně příliš dramaticky neliší, počet vydaných a přijatých injekčních setů se mezi lety 2012 – 2016 více než ztrojnásobil.

*	2012	2013	2014	2015	2016 (1.1.-31.10.)
Počet klientů	91	90	98	106	82
Počet přijatých jehel	3272	3735	5855	10339	11642
Počet vydaných jehel	3227	3720	5890	10680	11767
Počet nalezených jehel	13	24	28	9	78

Tabulka č. 7 - Výměnný program Agarta

(Zdroj: Výroční zpráva Městské policie 2016)

Místní drogová scéna se dynamicky mění, situace aktuálně podle expertů není na tak dramatické úrovni, jako před několika málo lety, zůstává však stále značně nad průměrem okolních měst a zhruba 70% podíl všech kontaktů a vyměněných setů z regionu připadá na Valašské Meziříčí.²⁶

Trestnou a přestupkovou činnost spojenou s drogami je, pokud vynecháme řízení vozidla pod vlivem, obtížné prokazovat a statistické hodnoty řešených případů zachytí pouhý zlomek případů (tabulka č. 8)

Přestupky držení drog § 30 odst. 1, písm. j	Bystřice pod Hostýnem	Holešov	Kroměříž	Luhačovice	Otrokovice	Rožnov pod Radhoštěm	Uherské Hradiště	Uherský Brod	Valašské Klobouky	Valašské Meziříčí	Vizovice	Vsetín	Zlín
Konopné drogy	0	0	5	2	5	2	10	1	1	7	1	2	21
Pervitin	0	0	1	3	0	0	2	1	0	2	0	1	1
Extáze	0	0	0	0	0	0	4	0	0	0	0	0	0
Heroin	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Kokain	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Subutex/Suboxone	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Houby obsahující OPL	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0
Jiná OPL	0	0	0	0	0	0	4	0	0	0	0	0	0

Tabulka č. 8 – Přehled přestupků držení drog na území Zlínského kraje (Zdroj: Zpráva o realizaci protidrogové politiky ve ZK 2016)

Snadná dostupnost velké většiny měkkých i tvrdších drog je však veřejně uvědomovaná a podílí se na tendenci popisovat zdejší scénu jako „otevřenou“ - pracovník Agarty vnímal současný stav jako více proměnlivý. Terénní program zde organizace Agarta realizuje od roku 2006, od poloviny roku 2015 dojíždějí v intenzivním režimu 4x týdně z vsetínského kontaktního centra Klíč. Dlouhodobě Agarta vyjednává s městem o možnosti zřízení kontaktního centra (KC) ve Valašském Meziříčí, protože dojíždění do Vsetína kvůli testování na drogy, konzultacím, poradenství pro rodinné příslušníky atd. je nákladné. Navíc by KC odlehčilo Dennímu centru (Charita VM) pro osoby bez přístřeší, kde může docházet ke konfliktům mezi osobami pod vlivem alkoholu a osobami užívajícími jiné látky (především pervitin). Jako místa zvýšené pozornosti označil pracovník Agarty okolí obchodních domů

²⁶ Agarta dále realizuje výměnný terénní program v Rožnově pod Radhoštěm, Vsetíně, Valašských Kloboukách a Brumově-Bylnici.

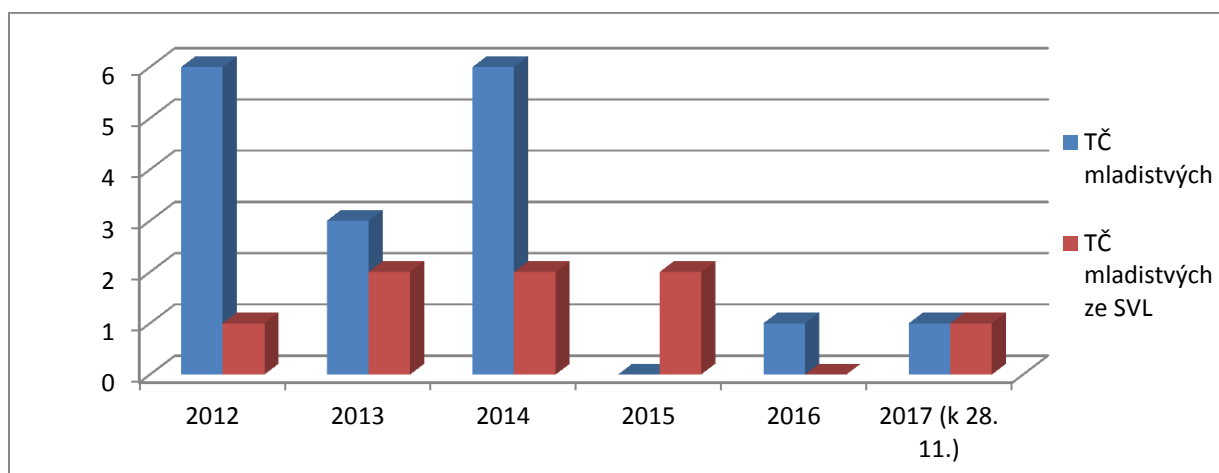
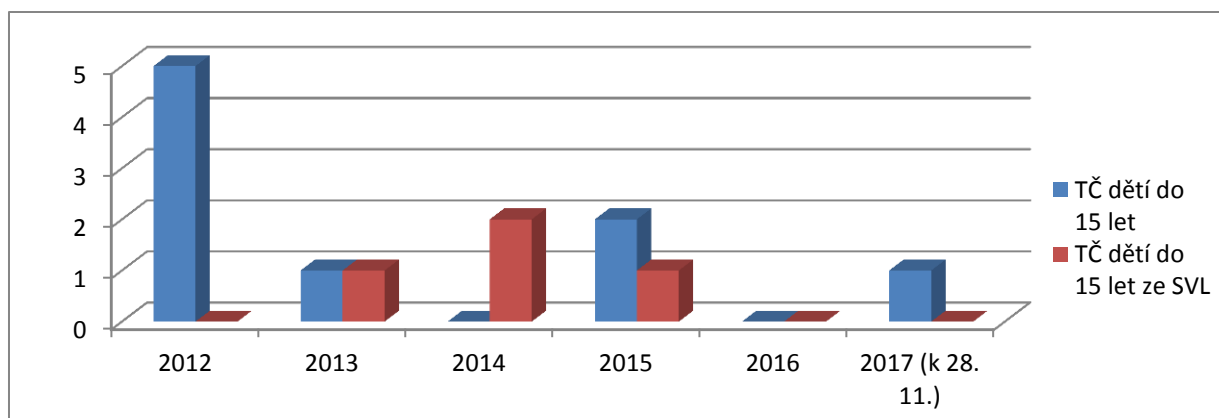

(Albert v Krásně), autobusové nádraží, park Kozina, okolí bytového domu na ulici Zašovská 776 (a obecně celé Krásno nad Bečvou), které korespondují s lokalizací míst vnímaných veřejností jako nebezpečných, jak je zaznamenává pocitová mapa (viz výše). Na adresách městských bytů jsou drogy přítomné ve spojitosti s konkrétními nájemníky. Podle pracovníka Agarty byla v minulosti Zašovská 776 intenzivnější, než jiné lokality, ale nijak extrémně. Stejně tak jsou v tomto kontextu zmiňované dva konkrétní případy, kdy byla odhalena výroba či distribuce drog v jednom bytě na Zašovské 776 a na Schlattauerově 542, které mají tendenci vytvářet dojem intenzivní přítomnosti drog. Romský terénní sociální pracovník odhadl intenzitu užívání drog mezi romskou komunitou na „cca desetinu“.

Riziková skupina dětí a mládež

Jako další riziková skupina byla definována neorganizovaná mládež ve věku 12 – 14 (16) let, která tráví čas venku a je náchylná k rizikovým aktivitám, např. přestupkové činnosti, drobné krádeže a užívání návykových látek.

Přehled trestné činnosti dětí a mladistvých ve vztahu k bydlišti pachatelů v lokalitě. Jde o počet dětí, které v daném roce spáchaly nějaké provinění (mladiství) nebo čin jinak trestný (děti do 15 let). Zároveň nejde o počet skutků (některá řízení zatím nebyla skončena). Tím si lze vysvětlit rozdíl mezi hodnotami případů vedených OSPOD a statistikou Městské policie (viz výše).

Graf č. 9 – Meziroční srovnání nápadu TČ mladistvých a dětí do 15 let

(Zdroj: OSPOD)

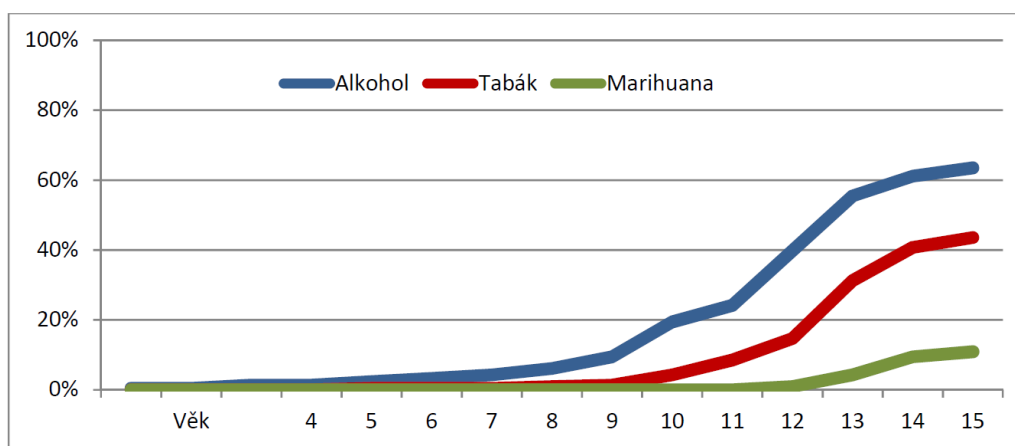

	TČ mladistvých	TČ mladistvých ze SVL	TČ dětí do 15 let	TČ dětí do 15 let ze SVL
2012	6	1	5	0
2013	3	2	1	1
2014	6	2	0	2
2015	0	2	2	1
2016	1	0	0	0
2017 (k 28. 11.)	1	1	1	0

Tabulka č. 9 – Meziroční srovnání nápadu TČ mladistvých a dětí do 15 let

(Zdroj: OSPOD)

Podle expertních odhadů a výsledků proběhlých mapování²⁷ začínají experimenty s alkoholem, cigaretami a marihuanou již na prvním stupni ZŠ, v průměru mezi 9 – 13 rokem (podle řady faktorů formujících rodinné prostředí však v některých případech i mnohem dříve). Podle dotazování v rámci preventivní akce Revolution train má mezi 12 a 13 rokem zkušenost s alkoholem až 50% dotazovaných.

Graf č. 10 – Míra zkušenosti s jednotlivými druhy návykových látek podle věku (Zdroj: Revolution train)

Z dotazníkového šetření realizovaného odborníky z Olomoucké univerzity vyplývají obdobné závěry - ¼ až ⅓ třináctiletých a čtrnáctiletých uvedla konzumaci alkoholu v posledních 30 dnech. Zajímavé byly vztahy zaznamenané mezi volnočasovými aktivitami a mírou rizikového chování (např. užívání návykových látek). Korelace užívání alkoholu, cigaret a dalších látek byla zaznamenána nejvíce při častém trávení času na internetu (30%), ale i při sportu, nebo na výletech s přáteli (20-30%). Naopak nejméně častou přítomnost těchto „závadových“ činností souviselo s četbou, kreativními aktivitami a „nudou“ (10-15%). Vyhodnocené dotazníky, zodpovězené žáky a žákyněmi meziříčských základních škol a gymnázia, specifikovaly rizikové skupiny jako dívky i chlapce současně, především v kontextu delikvence a šikany. Dále dívky ve věku 14-16 let ze základních škol mají častější zkušenost s krádežemi a podvody a ve stejné věkové kategorii, ovšem na gymnáziu, vykazují dívky vyšší hodnoty

²⁷ Míra výskytu vybraných rizikových aktivit a míra impulzivity u žáků druhého stupně základního vzdělávání ve Valašském Meziříčí, PhDr. Martin Dolejš, Ph.D., Olomouc 2017; Výsledky sběru dat protidrogového vlaku Revolution train pro město Valašské Meziříčí, NOVÉ ČESKO, nadační fond 2017

zneužívání návykových látek a delikvence, zatímco u chlapců byla míra delikvence, zneužívání a šikany nižší. Následující tabulky č. 10 a 11 shrnují vyšší než průměrné (vůči průměru v ČR/Zlínském kraji) hodnoty naměřené v rámci šetření Míry výskytu vybraných rizikových aktivit a míra impulzivity u žáků druhého stupně základního vzdělávání ve Valašském Meziříčí (PhDr. Martin Dolejš, Ph.D., Olomouc 2017).

Otázka/sledovaný soubor	Výběrový soubor ČR	Výběrový soubor ZK	Chlapci a dívky ze ZŠ
Ukradl/a jsi někdy peníze rodičům nebo někomu jinému?	13,09	7,89	15,50
Ukradl/a jsi někdy něco někomu?	23,53	18,42	31,15
Poškodil/a jsi někdy během života cizí majetek jen tak pro zábavu?	16,74	6,14	18,44
Měl/a jsi někdy „opletačky“ s policií kvůli tomu, co jsi udělal/a?	9,69	7,02	10,47
Ukradl/a jsi někdy něco v obchodě?	12,59	11,40	16,48
Byl/a jsi někdy během posledních 30 dnů středem hrubých a vulgárních urážek od spolužáků?	20,91	16,67	23,60
Ublížil ti některý ze spolužáků během posledních 30 dnů?	13,42	9,65	15,08

Tabulka č. 10 - Nadprůměrné hodnoty ve sledovaných kategoriích u žáků ZŠ VM (Zdroj: Dolejš et al. 2017) (vlastní zpracování)

Otázka/sledovaný soubor	Výběrový soubor ČR	Výběrový soubor ZK	Chlapci a dívky z G
Pil/a jsi během posledních 30 dnů nějaký alkoholický nápoj?	29,71	38,37	36,73
Kouřil/a jsi během posledních 30 dnů cigarety?	5,47	6,98	6,12
Měl/a jsi někdy během svého života pohlavní styk?	3,20	2,33	6,12
Vykouříš denně více než 5 cigaret?	0,99	2,33	2,04
Užil/a jsi někdy během života léky, aniž bys je potřeboval/a (zdravotní problémy) a aniž by o tom věděli rodiče?	8,31	6,98	10,20
Zfalšoval/a jsi někdy podpis rodičů?	30,81	24,42	46,94
Ukradl/a jsi někdy něco někomu?	22,85	39,53	30,61
Ukradl/a jsi někdy něco v obchodě?	7,85	10,47	12,24

Tabulka č. 11 - Nadprůměrné hodnoty ve sledovaných kategoriích u žáků GYMNÁZIA VM (Zdroj: Dolejš et al. 2017) (vlastní zpracování)

Za pozornost stojí výsledky u otázky po konzumaci alkoholu v posledních 30 dnech, která, ačkoliv výrazně vyšší oproti celorepublikovému vzorku, je přesto stále pod úrovní výsledku vzorku Zlínského kraje, což poukazuje tak na tradičně kulturní podmíněnost tolerance k alkoholu ve společnosti. Obdobný výsledek zaznamenala i otázka po zkušenosti s krádeží, kde je však interpretace mnohem složitější. Podle dostupných informací je ve městě **121** prodejních míst, kde se prodává alkohol. Reálný odhad dostupnosti alkoholu pro mladší 18 let je podle některých až 50% - podle PČR nikoliv, především ne v restauračních zařízeních.

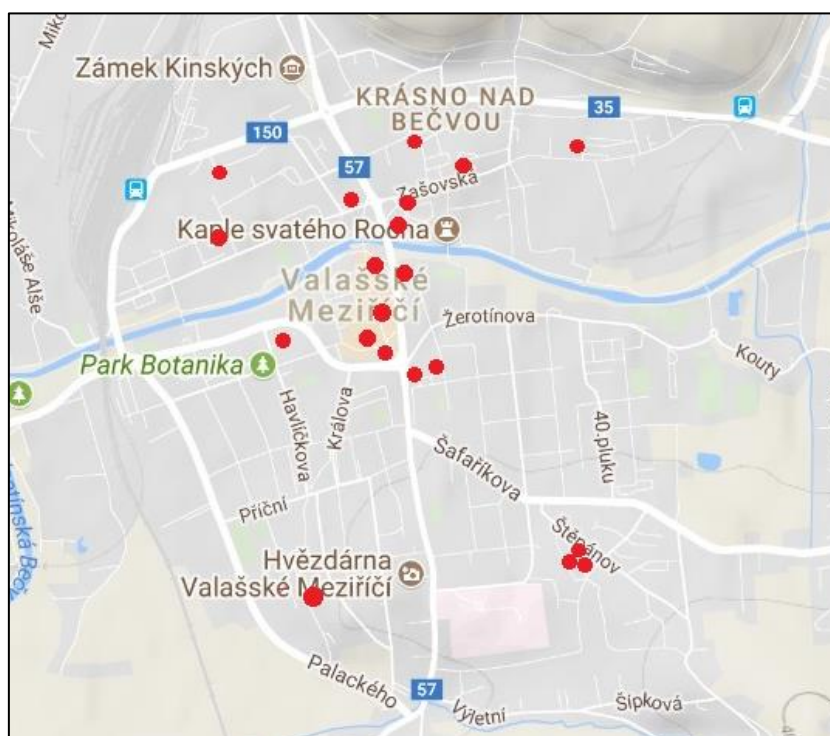

Regulace veřejného prostoru

Město Valašské Meziříčí aktivně přistupuje k dění ve veřejném prostoru formou nařízení a vyhlášek platných na území města, regulujících některé nežádoucí či potenciálně škodlivé či ohrožující projevy chování. Jde především o vyhlášku regulující podomní prodej, hazardní hry a požívání alkoholu na některých veřejných prostranstvích.

Tržní řád – nařízení města 4/2013²⁸ upravuje podomní a pochůzkový prodej na území města. Vzhledem ale k aktuálnímu výkladu příslušných ustanovení je postih velmi komplikovaný, až nemožný, neboť se nejedná o protiprávní čin. Ten je postihován pokutou až 100 000,-Kč, ovšem vzhledem k aktuálnímu výkladu příslušných ustanovení je postih velmi komplikovaný, až nemožný (nejedná se o protiprávní čin), efektivita tohoto opatření je tedy nízká a k podomnímu prodeji stále dochází. Podle vyjádření Městské policie se informovanost veřejnosti na základě pravidelně pořádaných preventivních akcí²⁹ zlepšuje a „občanská ostražitost“ napomáhá předcházet části případů. Cílovou skupinou jsou většinou senioři, kteří jsou ve velké míře koncentrováni na adresách městských bytů J. K. Tyla 418 a 1412 a Tolstého 1138, kam také směřuje velká část výjezdů policie zaznamenaných v tomto kontextu.

Na území města je dále v platnosti vyhláška 01/2015 regulující pravidla provozování loterijních a jiných podobných her³⁰, vymezující 20 podniků, které mohou tuto činnost provozovat (viz mapa č. 5). V těch je nutné se registrovat. Hazard, jako rizikové téma, například ve spojení s majetkovou či jinou kriminalitou, nikdo nevnímá a jako rizikovější se v tomto kontextu objevovala dlouhá (noční) provozní doba některých podniků, včetně heren.

²⁸ http://www.valasskemezirici.cz/assets/File.ashx?id_org=17636&id_dokumenty=5102

²⁹ Viz bod 4.2.5 – oblast prevence sociopatologických jevů (Komunitní plán sociálních služeb 2018-2021)

³⁰ http://www.valasskemezirici.cz/assets/File.ashx?id_org=17636&id_dokumenty=12351

Mapa č. 5 - lokalizace zařízení s licencií provozovat loterijní a podobné hry ve Valašském Meziříčí

Obecně závazná vyhláška č.3/2015³¹ vymezuje veřejná prostranství, kde platí zákaz požívání alkoholických nápojů. Jde o 13 zón pokrývajících mimo jiné centrum města/okolí náměstí, městské parky, okolí velkých nákupních center či autobusového a vlakového nádraží. Ve zdůvodnění vyhlášky je specificky odkazováno na „vytvoření podmínek směřujících k ochraně před škodami na zdraví a majetku způsobenými v důsledku požití alkoholu zejména u dětí a mladistvých“³².

Shrnutí

- Majetková kriminalita (TČ) na úrovni dlouholetého minima – přesto je vnímané (ne) bezpečí v důsledku přítomnosti osob bez domova a rizikové mládeže ve veřejném prostoru
- Problém stabilně vyšší úrovně konzumace drog (THC, previtin, především alkohol) – pozitivní role TP Agarta o.s., (spolupráce sociálních pracovníků, TSP Domino atd.)
- Rizikový podomní prodej především vůči cílové skupině seniorů (koncentrujících se v bytech zvláštního určení)
- Město si nechalo zpracovat pocitovou mapu bezpečí a na všech problémových bodech se potkává s dalšími relevantními represivními i preventivními subjekty
- Pojmenovaný problém rizikové mládeže ve věku 13-16 let je částečně dobře zmapovaný proběhlými výzkumy
- Regulace heren se neukázala jako prioritní/potřebná – problém je spatřován spíše v dlouhé provozní době a konzumaci alkoholu
- Město má dobrou zkušenost se spoluprací s APK a domovníky – preventisty a umí je účinně využít

Dluhy

Při popisu situace osob ohrožených sociálním vyloučením v kontextu dluhů lze vycházet z mapy exekucí³³, zpřístupňující data z centrální evidence exekucí, dále z insolvenčního rejstříku³⁴ zaznamenávajícího osobní oddlužení osob a dále především z informací poskytnutých Úřadem práce, finančním odborem a odborem sociálních věcí města Valašské Meziříčí, správcovskou organizací AVA s.r.o. a občanskou poradnou Pod Křídly poskytující dluhové poradenství. Dluhy a související témata byly často přítomné ve výpovědích respondentů z cílové skupiny osob ohrožených sociálním vyloučením jako jedna z hlavních bariér přístupu k standardnímu (městskému) bydlení a/nebo k udržení zaměstnání.

S exekucí se ve Valašském Meziříčí potýká 1395 osob starších 15 let. Oproti roku 2016 přibylo 22 osob. Celkově se podíl ve městě stále drží pod úrovní celorepublikového průměru o necelá 2,5%. Meziročně vzrostl i počet vedených exekucí o 204 na celkových 6998 exekucí, což znamená, že

³¹ http://www.valasskemezirici.cz/assets/File.ashx?id_org=17636&id_dokumenty=8404

³² Ibid.

³³ <http://mapaexekuci.cz>

³⁴ <https://isir.justice.cz/isir/common/index.do>

(v průměru) každý čelí cca 5 exekucím. Ze statistiky Exekutorské komory vyplývá, že celorepublikově je v průměru 95% exekucí vedeno na dlužníky, kteří již mají alespoň jednu exekuci – ve Valašském Meziříčí činí tento podíl osob 73% dlužníků (1018 osob), se třemi a více exekucemi pak 60% všech exekučovaných (831 osob) a více než deseti exekucím čelí 209 osob. 98 osob (7%) v exekuci je v seniorském věku. Shrnutí těchto dat poskytuje následující tabulka č. 12.

podíl (počet) osob v exekuci	7,27% (1395)
podíl (počet) dětí a mladistvých v exekuci	0% (1)
podíl (počet) osob ve věku 18 - 29 let v exekuci	12% (167)
podíl (počet) seniorů 65+ v exekuci	7% (95)
podíl (počet) osob s více exekucemi	73% (1018)
podíl (počet) osob se 2 exekucemi	13% (187)
podíl (počet) osob se 3 - 9 exekucemi	45% (622)
podíl (počet) osob s 10 - 29 exekucemi	15% (204)
počet (podíl) osob s 30 a více exekucemi	0% (5)
průměrná jistina na osobu	322 630,- Kč
medián jistiny na osobu	85 953,- Kč
průměrná jistina na exekuci	64 314,- Kč

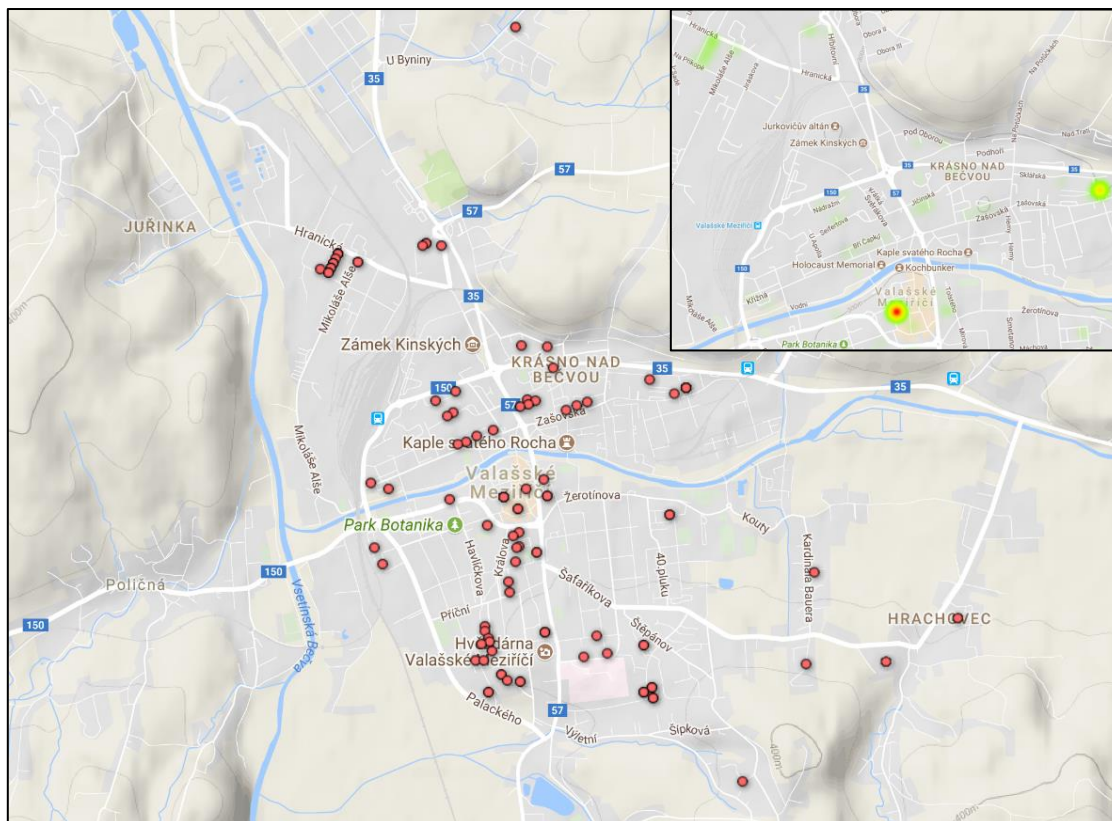
Tabulka č. 12

Zdroj: mapaexekuci.cz

V současnosti prochází zákonným procesem oddlužení pouze 181 osob s trvalým bydlištěm ve Valašském Meziříčí. Vzhledem k celkovému počtu osob v exekuci jde o 19%, přičemž na tomto nízkém počtu osob v oddlužení se mohou podílet jak nastavená kritéria oddlužení³⁵, jejichž splnění nemusí být všem osobám v exekuci jednoduše dostupné, nebo nedostatek informací či nezájem předlužených.

Exekuce se pravidelně objevuje v situacích/u osob, které kumulují více symptomů sociálního znevýhodnění – jedním z nich může být (dlouhodobá) nezaměstnanost. Z dat zpřístupněných KoP ÚP Valašské Meziříčí vyplývá, že příznak exekuce vykazuje necelých 15% (231) uchazečů o zaměstnání (UoZ), z nichž bylo aktuálně v době mapování cca 125 v aktivní evidenci. Průměr v celém městě činí cca 21% z aktivních UoZ (jejich prostorovou distribuci zachycuje následující mapa č. 6). Jako srovnatelná k této hodnotě vychází adresa Jičínská 156 (1 osoba - 20% z aktivních UoZ), ostatní dvě adresy vykazují cca dvojnásobný, nebo vyšší podíl UoZ v exekuci - na adrese Zašovská 776 jde o 37 osob (52% z aktivních UoZ) a na adrese Schlattauerova má příznak exekuce 15 osob (40% UoZ).

³⁵ Dne 17. 1. 2018 schválila vláda novelu insolvenčního zákona, která má přinést výrazné zlepšení postavení dlužníků a věřitelů. Cílem návrhu je řešení situace dlužníků, kteří se ocitli v tzv. dluhové pasti – na oddlužení tak po novele bude moci dosáhnout vyšší počet dlužníků, kteří budou své dluhy poctivě splácet. Proces oddlužení by měl podle novely trvat tři, pět nebo sedm let v závislosti na výši splacených dluhů. Novela též navrhuje odstranit minimální nutnou výši zaplacených dluhů (30 % pohledávek nezajištěných věřitelů). (Zdroj: <https://insolvency.justice.cz/>)

Mapa č. 6 - Lokalizace aktivních uchazečů o zaměstnání s příznakem exekuce (tečka = adresní bod). Ve výšeči je zachycena míra koncentrace těchto osob, dominantní především na adresách Soudní 1221, Zašovská 776 a Schlattauerova (Zdroj: KoP ÚP)

Zadlužení mezi UoZ bývá často v takové míře, že se těmto lidem nevyplatí pracovat na dostupných pracovních pozicích – po první či druhé výplatě již bývá exekuční srážka ze mzdy v takové výši, že reálná mzda je stejná, nebo nižší, než kombinovaná výše příjmu z dávek podpory v hmotné nouzi a státní sociální podpory.

Ve spojitosti se sledovanými adresami byla zmíněna přítomnost lichvy, ačkoliv nikdo z respondentů jí sám nezmínil, ani nepotvrdil její existenci. Tato informace však koresponduje s realitou vyrovnávání pohledávek dlužníky, kteří „jsou s koncem termínu schopni přinést najednou celou dlužnou částku“. Je však prakticky nemožné získat jakékoliv bližší (konkrétnější) informace. Za lichvu, jako mechanismus extrémního zadlužování, lze do určité míry považovat i řadu veřejně nabízených a dostupných nebankovních úvěrů, což celý problém přenáší ze specifické skupiny obyvatel (obyvatel lokalit ohrožených sociálním vyloučením) na celou společnost.

Dluhy na nájemném v městských bytech

Specifickou oblastí jsou pohledávky vůči městu na nájemném za městské byty. Tyto dluhy jsou dominantní překážkou pro získání nájemního bydlení v obecním bytě (viz kapitola Bydlení). Přihláška města ke spolupráci s Agenturou vypočítává celkový registrovaný dluh na 4 150 000,- Kč vedený u 214 osob, přičemž podíl 12 bydlících nájemníků (tedy pravidelně splácející svůj dluh) byl zodpovědný

za částku 350 000,- Kč³⁶. Celkem bylo evidováno 50 uzavřených splátkových kalendářů. 21 splácejících dlužníků tedy bydlí v jiném, než městském bydlení, zbývajících zhruba 181 dlužníků dluh nesplácí³⁷. Výpovědi respondentů dávaly často do kontextu počátek zadlužení velké části současných (i bývalých) nájemníků s bydlením v holobytech zřízených městem na ulici Mikuláše Alše. 12 jednopokojových bytů v unimobuňkách bylo původně zřízeno jako krizové bydlení pro postižené povodní 1997/1998 a následně bylo využito pro sestěhování neplaticích nájemníků z městských bytů. Šlo o dřevostavbu, kde se do roku 2010 koncentrovali především neplatiči z městských bytů, kteří byli poté ve většině přestěhováni do bytů v ulici Zašovská 776. Prohloubení zadlužení a sociálního vyloučení bylo podle některých respondentů dáno nevhodnou skladbou nájemníků a relativně vysokými náklady na energie.

Penále, respektive úroky z dlužné částky, se však týkají pouze nájmu a u pohledávek za místní poplatky, nebo pokuty se neuplatňují. Sjednaná výše splátek dlužné částky se odvíjí podle výše dluhu a možností dlužníka, nejméně však činí 1000,- Kč. Schválení uzavření dohody o splátkách se lhůtou splatnosti do 18 měsíců a rozhodování o prominutí pohledávky do 20.000,- Kč je vyhrazeno radě města na základě doporučení Odborem sociálních věcí. Stejný odbor může také doporučit prominutí úroků a poplatků z prodlení (všech nebo jejich části) za podmínky úplné úhrady dlužného nájemného, a to individuálně, nebo plošně (v určitém vymezeném období). V rozhovorech byla nicméně zmiňována praxe splácení i nižších částek (pokud nebylo v dlužníkových možnostech zaplatit 1000,- Kč), což nutně nemuselo nekompromitovat kritérium continuity splácení dluhu, jako podmínky pro udržení nájemní smlouvy. Podle jedné výpovědi „když má dotyčná dluh 130 tisíc, tak to ze svého důchodu 6,5 tisíce asi nesplatí...“. Zároveň byla tato praxe některými respondenty kritizována jako působící kontraproduktivně a netransparentně, vedoucí v důsledku ke snižování morálky placení a obecné efektivity tohoto nástroje.

V září 2017 evidovalo město Valašské Meziříčí 25 osob – nájemníků městských bytů, u kterých vznikl dluh na nájmu. Z tohoto počtu byl dluh v 92% uhrazen, pouze ve dvou případech nebyl dluh ke konci srpna vyrovnán a pokračoval do dalšího měsíce v celkové výši 16 973,-.³⁸ Za rok 2017 bylo nuceno odejít z městského bytu 13 nájemních domácností, u kterých nebyl uhrazen dluh, z nichž cca 10 odešlo „dobrovolně“, aby předešli exekuci.

V pravidlech je ukotvena i možnost prominout (pouze) poplatky z prodlení, které tvořily příslušenství dlužného nájemného. U starších dluhů³⁹ lze prominout až ½ poplatků z prodlení v případě, že (a) uhradí celé dlužné nájemné, (b) uhradí ½ vyčíslených poplatků z prodlení, nebo (c) uhradí celé náklady řízení. Do výše dluhu 20 000,-Kč ve věci rozhoduje Rada města, nad 20 000,- Kč pak

³⁶ Dlužno uvést, že razantní přístup města vůči neplatičům a dlužníkům vedl ke snížení pohledávek vůči městu na současnou úroveň, cca 1/3 původní výše pohledávky vůči městu.

³⁶ Příloha č. 1 k usnesení č. R 76/2 ze 76. mimořádné schůze Rady města Valašské Meziříčí konané dne 14. září 2017 výše dlužné částky. Správcovská firma AVAL s.r.o. vypočítává výši pohledávek na nájemném na 182 000,- Kč, z čehož cca ½ je na adrese Zašovská 776. Finanční odbor vypočítává dluh na 180 000,-Kč u 205 osob.

³⁷ Zlomovým datem je rok 2015, po kterém byla přijata nová pravidla přidělování bytů a vymáhání dluhů – pohledávky z předchozích let jsou v řádově vyšších částkách i počtech, než ty evidované po tomto datu.

³⁸ Příloha č. 1 k usnesení č. R 76/2 ze 76. mimořádné schůze Rady města Valašské Meziříčí konané dne 14. září 2017.

³⁹ A těch, které byly vymáhány soudní cestou – tato možnost tedy nepokrývá nově vzniklé dluhy

Zastupitelstvo. V loňském roce bylo v určité výši odpuštěno penále 4 dlužníkům z celkem 214 dlužících za nájem (1,8%).

Z přehledu dluhů za komunální odpad na vybraných adresách (tabulka č. 13) je patrné, že na většině adres je dluh evidovaný téměř u většiny registrovaných poplatníků (výjimkou jsou adresy Schlattauerova 540, 541 a 577). Podíl dlužníků kolísá mezi 19 a 59% (v průměru 42%), přičemž nástrojů dostupných k řešení dluhu je z 237 případů využito jen v necelých 9% (22) – na nízké míře využívání těchto nástrojů se podílí jak nízká morálka při splácení dluhů (akcentovaná institucionálními aktéry), tak zkušenostní nejasnost rozdílu mezi splácením a dlužením, zaznamenaná u respondentů z cílové skupiny.

	celkem poplatníků	evidovaný nedoplatek	schváleno oddlužení	aktivní splátkový kalendář
Zašovská 776	320	148	6	8
Jičínská 156	41	24	6	0
Schlattauerova 538	39	21		1
Schlattauerova 539	21	10	1	0
Schlattauerova 540	27	5	0	0
Schlattauerova 541	24	8	0	0
Schlattauerova 542	23	11	0	0
Schlattauerova 577	31	10	0	0

Tabulka č. 13 – přehled dluhů za komunální odpad na vybraných adresách Zdroj: finanční odbor MěÚ VM

Město má možnost vymáhat dluhy na nájemném s využitím externích subjektů. Jednou z nich je i rozhodčí soud, jehož role je zakotvena rozhodčí doložkou v nájemní smlouvě k městskému bytu u (více viz kapitola Bydlení). V kontextu dluhů je vhodné upozornit na mechanismy, které snižují transparentnost a efektivitu opatření a pravidel týkajících se postupu proti dlužníkům na nájmu. Rozhodčí doložka ve spotřebitelských typech smluv (jakým je smlouva o nájmu) je obecně považována za sporný nástroj v případech, kdy je cílem „rozsouzení“ dvou stran, nikoliv hledání smírného řešení⁴⁰. Jak respondenti z cílové skupiny, tak představitelé relevantních odborů samosprávy tematizovali nejasnost v postupech a pravidlech a popisovali situace vymykající se kodifikovaným pravidlům, které je potřeba nastavit oboustranně transparentně a srozumitelně. Přijetí pravidel přidělování bytů, každoměsíční monitoring plátců nájemného, nebo úzká spolupráce bytové komise se sociálním odborem, nastavené od roku 2015, jsou dobrou praxí, kterou lze rozvíjet.

Shrnutí

- Užití rozhodčí doložky není vnímáno jako dobrá praxe vzhledem k nerovnosti podmínek v neprospěch nájemníka.
- Kritérium bezdlužnosti je jednou z hlavních bariér bránících přístupu k obecnímu bydlení
- Nejednotný postup vymáhání kritéria bezdlužnosti jako podmínky pro prodloužení nájemní smlouvy v městském bytě (nejdříve splatnost k danému datu, poté pravidelnost v platbách..)

⁴⁰ Viz stanovisko ombudsmana https://www.ochrance.cz/fileadmin/user_upload/STANOVISKA/Stanovisko-rozhodci_dolozky.pdf

- Rozdíly v podmínkách vymáhání splátkových kalendářů sice zohledňují individuální situaci klientů (což je pozitivní), sociální pracovníci však upozorňovali na problémy, které takto individualizovaný přístup přináší pro jejich práci s klienty (nejasné parametry splátkového kalendáře znesnadňují motivování klientů k tomuto způsobu řešení dluhu, ztráta kredibility pracovníků a dalších pravidel a postupů)
- Dvojnásobná i vyšší úroveň osob v exekuci (z registru UoZ na ÚP) na sledovaných adresách poukazuje na kumulaci problémů a nízkou kapacitu dotyčných osob „pomoci si sami“
- Přítomnost lichvy nebyla potvrzena ani vyvrácena a předpokládá se, že bude součástí problému předluženosti některých obyvatel (příčemž nemusí jít nutně o Romy)

Zaměstnanost

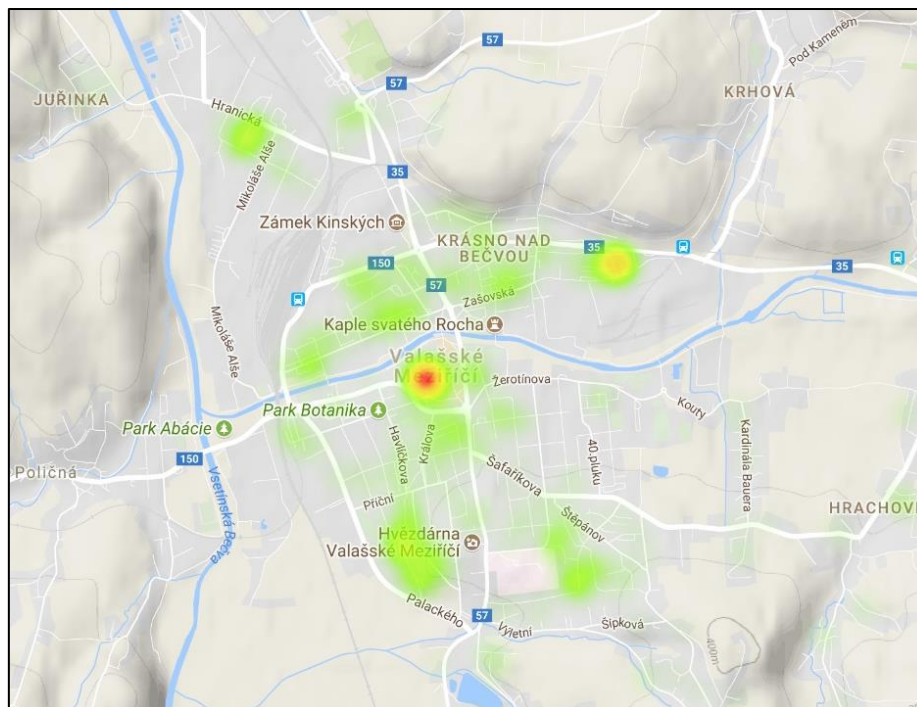
Problematika zaměstnanosti nebyla vzhledem k aktuální ekonomické konjunkturu definována jako prioritní. Momentální míra nezaměstnanosti se mezi celkovou populací pohybuje na rekordně nízké úrovni, na začátku roku 2018 dosahovala míry 3,9%.⁴¹ Přestože obecně panuje nedostatek vhodné pracovní síly, ve skupině sociálně znevýhodněných a vyloučených panuje i nadále mnohanásobně vyšší míra nezaměstnanosti. Na sledovaných adresách městských bytů se úroveň registrované nezaměstnanosti pohybuje mezi 21 – 37%⁴². Pro popis této problematiky posloužila primárně data poskytnutá Kontaktním pracovištěm Úřadu práce Valašské Meziříčí v listopadu 2017.

Skupina uchazečů o zaměstnání se dynamicky proměňuje, jak uchazeči odcházejí do zaměstnání, nebo jsou sankčně vyřazováni na 6 měsíců pro porušení podmínek registrace. Z celkového počtu 1555 nezaměstnaných (7% z celkového počtu obyvatel) bylo momentálně vyřazených 62% (968 osob). V průběhu roku 2017 pak bylo sankčně vyřazeno celkem 251 UoZ (cca 18,5%), většinou pro maření součinnosti s ÚP. Procentuální podíl sankčně vyřazených v rámci celé působnosti Kontaktního pracoviště ÚP je 17%, tedy srovnatelný. Protože jde o dynamicky se proměňující proces, konkrétní hodnoty jsou těžko dosažitelné – zatímco jedni UoZ z evidence odcházejí, nebo jsou na 3 či 6 měsíců sankčně vyřazováni, další se ve stejné chvíli do evidence opět vracejí, což se v průběhu roku může zopakovat několikrát.

Průměrný věk uchazečů dosahoval téměř 40 let a délka strávená v evidenci byla v průměru 478 dní. U 231 ze všech registrovaných (15%) byl vedený příznak exekuce – mezi uchazeči v aktivní evidenci se exekuce týkala již 21%, tedy 125 osob. 7% uchazečů (108) využilo nabídku rekvalifikace a 4% (63) nastoupilo na pracovní pozici skrze nástroje aktivní politiky zaměstnanosti (APZ). Cca ¼ registrovaných uchazečů o práci byli příjemci dávek hmotné nouze. V dlouhodobé nezaměstnanosti (nad 6 měsíců) setrvávala mírná většina všech uchazečů v aktivní evidenci (299 osob), přičemž průměrná délka evidence v této skupině dlouhodobě nezaměstnaných byla cca 4 roky (1483 dní). Následující mapa č. 7 zachycuje prostorovou distribuci dlouhodobě nezaměstnaných UoZ.

⁴¹ Statistika MPSV

⁴² Stav k listopadu 2017

Mapa č. 7

Zdroj: KoP ÚP VM

Nejzřetelněji se v tomto rozlišení ukazují adresy ohlašovny města (Soudní 1221), kde má přihlášený trvalý pobyt 13% (198) UoZ a Zašovská 776 s 90 UoZ. Dále jde především o adresy s vyšší koncentrací osob v bytových domech na sídlištích (ulice Havlíčkova, Zdeňka Fibicha, Luční, Třanovského, Smetanova, 1. Máje, Křižná, Bratří Čapků, Zašovská) a adresy městských bytů (Schlattauerova, Václavkova). Protože ÚP poskytl i informace o kontaktní adrese, lze dále usuzovat na cca 50 osob, které bydlí většinou na ubytovně, nebo v jiné formě nestandardního bydlení (dům na půl cesty, azylový dům) či v denním centru/noclehárně, ačkoliv mají uvedenou adresu TP jinde, většinou na ohlašovně města.

Následující tabulka č. 14 shrnuje kritéria skupiny UoZ specificky pro sledované lokality.

	Počet uchazečů o zaměstnání	z toho % vyřazených z evidence	průměrný věk	průměrná délka evidence (celkem/v evidenci)	% UoZ v exekuci (celkové/v evidenci)	rekvalifikace/APZ
Jičínská 156	10	50%	32,1 let	263/ 324	10%/ 20%	-
Zašovská 776	90	40%	40,6 let	884/ 1236	41%/ 52%	3%/2%
Schlattauerova 538-577	43	42%	37,9 let	1124/ 1706	35%/ 40%	12%/9%

Tabulka č. 14

Zdroj: KoP ÚP VM

Je patrné, že adresa Jičínská 156 se v kontextu (ne)zaměstnanosti vymyká jak průměru ostatních sledovaných adres, tak celého Valašského Meziříčí. Nižší průměrný věk, téměř poloviční průměrná délka evidence oproti zbytku města a stejně tak i relativně nízké procento UoZ s příznaky exekuce nenaznačují nějaký problém. U zbylých adres je alarmující především vysoké procento osob

s příznaky exekuce – mezi aktivními UoZ ze Zašovské 776 jde o nadpoloviční většinu (52%), což se negativně podepisuje na reálné možnosti udržení stabilního zaměstnání, vedoucího ke zvýšení příjmu domácnosti. UoZ z lokality Schlattauerova navíc vykazují pozitivní přístup k nabídce aktivizačních nástrojů - rekvalifikací oproti zbytku města, kde tohoto nástroje využilo „jen“ cca 6,4% UoZ, tedy téměř o polovinu menší podíl osob. Stejně tak je tomu i v případě Aktivní politiky zaměstnanosti (APZ), kde je městský průměr cca 3,7%.

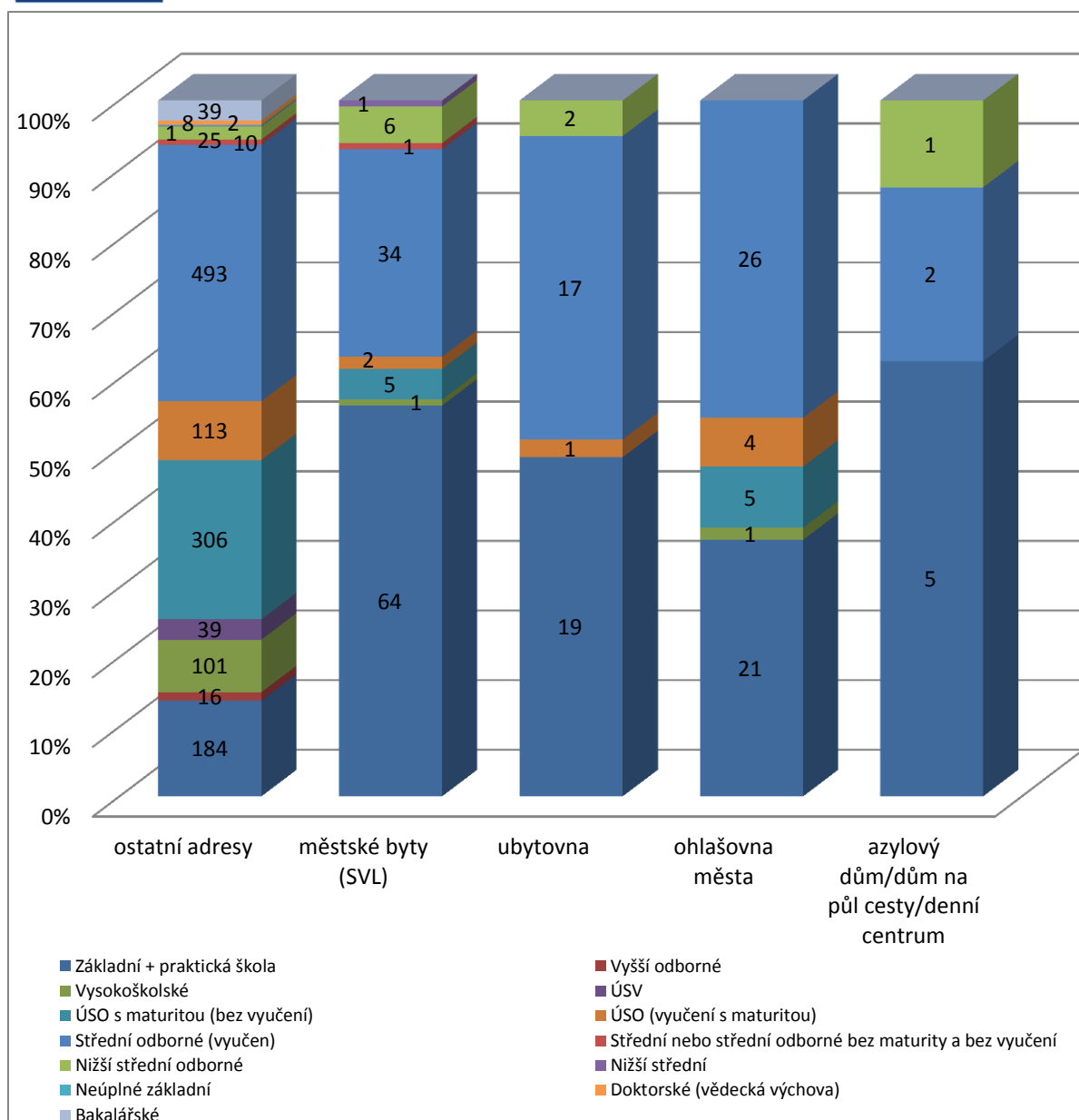
Ze srovnání kontaktních adres (tabulka č. 15) vedených u UoZ lze dále usuzovat na poměrně stabilní prostředí, ve kterém dochází k nejčastějším odchodům z adres v lokalitách na ubytovny do dalších forem nestandardního bydlení (azylový dům, dům na půl cesty) případně na noclehárnu.

v % (počet)	shodý TP/KA	jiná lokalita	mimo VM	Soudní 1221	ubytovna/jiné nestandardní bydlení	ostatní adresy
Jičínská 156	80 (8)	-	-	-	20 (2)	-
Zašovská 776	77 (69)	2 (2)	4 (4)	1 (1)	8 (7)	8 (7)
Schlattauerova 538-577	88 (37)	-	2 (1)	-	-	10 (4)

Tabulka č. 15 – srovnání kontaktních adres a adres trvalého bydliště

(zdroj: KoP ÚP)

Ke srovnání místa trvalého pobytu lze připojit i kritérium dosaženého vzdělání, které zřetelně poukazuje na relativně homogenní skupinu osob (UoZ) v substandardním bydlení (ubytovna, nebo azylový dům/dům na půl cesty) či v denním centru/noclehárně – jde většinou o osoby se základní a praktickou školou, středním odborným či nižším středním odborným vzděláním (pouze jeden na ubytovně UoZ má maturitu).

Graf č. 11 – Zastoupení UoZ podle dosaženého vzdělání v jednotlivých typech bydlení (zdroj: KoP ÚP)

Nejčastěji zaznamenané komentáře v kontextu zaměstnanosti odpovídaly obecnému hodnocení momentální situace - nabídek práce je hodně a kdo chce, zaměstnání najde. Počet nabízených pracovních pozic na ÚP v lednu 2018 převyšoval počet UoZ o 39⁴³. Pracovnice ÚP popisovaly stávající skupinu UoZ jako ty, kteří jsou prakticky nezaměstnatelní – buďto mají objektivní omezení (kumulované hendikepy vyplývající především ze zdravotního stavu), nebo nejsou z různých důvodů motivováni ke vstupu do zaměstnání, jsou závislí na alkoholu, případně participují na šedé ekonomice. Neoficiální zaměstnávání se týká především pozic v gastronomii (číšníci a servírky, kuchaři atd.), řidičů taxi, nebo (a především) sezónních prací na stavbách a širokého spektra nekvalifikovaných a pomocných pozic.

⁴³ Zdroj: MPSV (portal.mpsv.cz)

Osoby z cílové skupiny sociálně znevýhodněných a vyloučených, ve Valašském Meziříčí často obývající městské byty, jsou většinou absolventi základních a praktických škol, případně disponují výučním listem. Při shánění zaměstnání se podle vlastní zkušenosti setkávají s vysokými nároky ze strany zaměstnavatelů – např. vstupní zdravotní prohlídka (na kterou lze požádat dávku MOP), směnný provoz, výkonost a pravidelnost/spolehlivost. Romové se střetávali s rasismem, ať už při výběrovém řízení/vstupním pohovoru, nebo na pracovišti, nebo spekulovali nad stigmatizující rolí „špatné adresy“, především ve vztahu k Zašovské 776. V těchto případech šlo více o menší a střední podniky. Podle slov jednoho z respondentů sice stačí „nebát se práce“, zároveň však uznávali, že s tradičně romským příjmením a přízvukem může být obtížné se od telefonního kontaktu k pohovoru vůbec dostat (obdobně, jako se domluvit na prohlídce bytu). Za hlavní překážku bez ohledu na etnicitu byla označena vysoká zadluženost a exekuční srážky z (oficiální) mzdy, které bývají podle výpovědi již po 2 výplatě po nástupu do zaměstnání tak vysoké, že se nevyplatí v zaměstnání pokračovat. U některých (především menších) zaměstnavatelů navíc představovala překážku vyšší náročnost mzdové administrativy a riziko sankcí ze strany exekutorů. Další bariérou na straně UoZ, především žen, byl častý směnný charakter dostupných pracovních pozic a jeho obtížná slučitelnost s péčí o děti (např. nedostupnost hlídání, nevyhovující provozní hodiny školek, družin a jeslí, střídání směn atd.). Návrat žen - matek po mateřské dovolené zpět na trh práce je v tomto ohledu a především u nízkokvalifikovaných profesí, velmi obtížný⁴⁴.

Změnu situace UoZ vzhledem k možnostem přivýdělků během registrace na ÚP přinesl novelizovaný zákon o nekolidujícím zaměstnání s platností od července 2017, nedovolující již nadále pracovat na dohodu o provedení práce⁴⁵. Tato změna vedla podle pracovníků ÚP k odchodu cca ⅓ osob z evidence UoZ. Zkušenost respondentů z cílové skupiny, kteří byli mnohdy zaměstnání na DPP i několik let, dokládá neochotu zaměstnavatelů uzavírat pro ně méně výhodné DPČ nebo řádné smlouvy na HPP, při kterých je povinnost platit státu odvody za sociální a zdravotní pojištění.⁴⁶ Podle odhadu ÚP se původní počet 240 – 250 dohod o provedení práce z roku 2016 překlopil do cca 80-100 dohod o provedení činnosti v roce 2018, což ponechává cca 140 – 170 osob s nejasným pracovním statutem.

Shrnutí

- Bezprecedentně nízká míra nezaměstnanosti vede k velké poptávce po motivované pracovní síle, kterou větší zaměstnavatelé saturují skrze agenturní zaměstnance (často ze zahraničí)
- Registrovaní UoZ jsou popisováni jako „nezaměstnatelní“ – mají objektivní bariéry pro výkon zaměstnání, nebo nemotivovaní (setrvávající v závislosti na dávkovém systému)
- Překážkou k zaměstnání je často (vedle zdravotních omezení) vysoká zadluženost a exekuční srážky ze mzdy, jejich reálná výše je demotivující (fakticky nižší, než sociální dávky/dávky HN)

⁴⁴ Dlužno zmínit dostupné instituce mikrojeslí zřizovaných MAS Rožnovsko (s okamžitou kapacitou 4 děti) a miniškolku při komunitním centru Emcěčko pro děti do 3 let (s kapacitou 15 dětí), které mohou v omezené míře nabídnout řešení.

⁴⁵ DPP na rozdíl od DPČ nezakládá povinnost zaměstnavatele podílet se na sociálním pojištění zaměstnance, pokud je měsíční mzda nižší než 10 000,-Kč. Drtivá většina nekolidujícího zaměstnávání byla smluvně ošetřena právě DPP.

⁴⁶ Hranice odvodu pro sociálního a zdravotního pojištění je u DPČ 2500,-Kč, přičemž záloha činí 31,5%, z nichž 25% hradí zaměstnavatel u sociálního pojištění a 4,5% z hrubé mzdy u zdravotního pojištění.

- UoZ z romského etnika se nezřídka setkávají s rasismem během přijímacího pohovoru, nebo na pracovišti, což je dále demotivuje v udržení zaměstnání
- Koncentrace dlouhodobě nezaměstnaných UoZ především na adrese Zašovská 776 může vést k posilování a replikaci negativních vzorců chování nejen v rodině. Syndrom špatné adresy může být dále faktorem znesnadňujícím vstup na trh práce

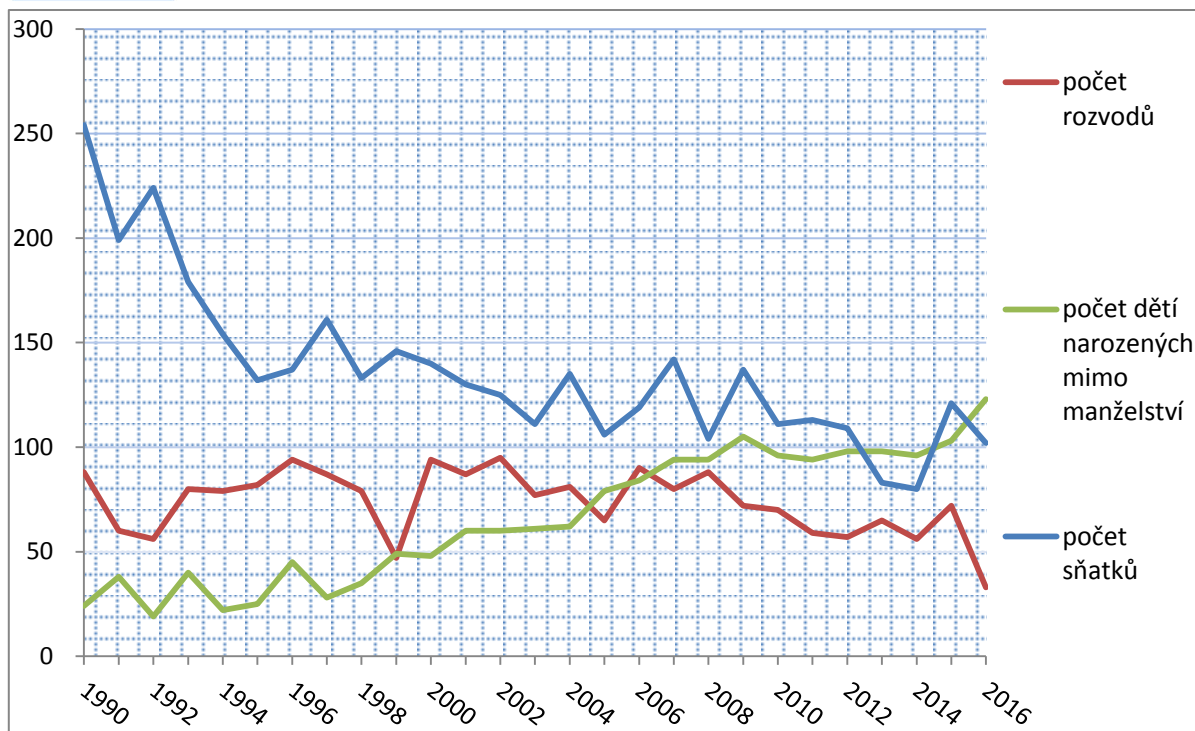
Rodina a zdraví

V kontextu rodiny se, kromě vzdělávání, kterému je věnovaná samostatná analýza, objevovalo několik témat, kterým se budeme věnovat postupně. Téma zdraví shrneme na závěr kapitoly pro všechny cílové skupiny. Téma je částečně zpracované v dokumentech „Koncepce přípravy na stárnutí populace ve Valašském Meziříčí na období následujících deseti let“ (2017), „Jak jsme zdraví ve Valašském Meziříčí – Analýza a vyhodnocení základních ukazatelů zdravotního stavu obyvatel ORP VM“ (2018) a dílčích koncepčních dokumentech vážících se na Místní Agendu 21 a projekt Zdravé město (např. Analýzu životního stylu a zdraví mládeže ve Valašském Meziříčí (2013)).

Rodina

Rodina byla shodně označovaná napříč spektrem respondentů jako zdroj základních společenských a kulturních hodnot a norem a zároveň jako ohrožená a čím dál méně populární forma spoluzití (společné domácnosti, výchovy dětí apod.). Jako taková je jednak místem, kde se projevuje řada nedostatků a problémů. Ty se v kontextu Valašského Meziříčí týkají především (parametrově) odpovídajícího a dostupného bydlení, přestupkové a trestné činnosti mládeže a závislostí, nebo dostupné specializované dětské lékařské péče. Zároveň je také prostorem umožňujícím jedinečnou a neopakovatelnou příležitost, jak ovlivňovat lokálně-společenské (komunitní) klima a pracovat s hodnotovými vzorci, respektive měnit společensky nekompatibilní vzorce chování a předcházet replikaci a prohlubování sociálních problémů, včetně sociálního vyloučení. Obdobná shoda panovala i v názoru, že právě rodina je místem, kam by měla být zacílena intenzivní a komplexní podpora, neboť vzory a návyky získané z rodiny se jen velmi obtížně mění.

Ze sociodemografického hlediska je patrné, že klesá počet jak sňatků, tak i rozvodů (ten je dokonce na historickém minimu), ovšem počet dětí narozených mimo manželství naopak stabilně roste (graf č. 12).

Graf č. 12 – vývoj počtu sňatků, rozvodů a dětí narozených mimo manželství

(Zdroj: ČSÚ)

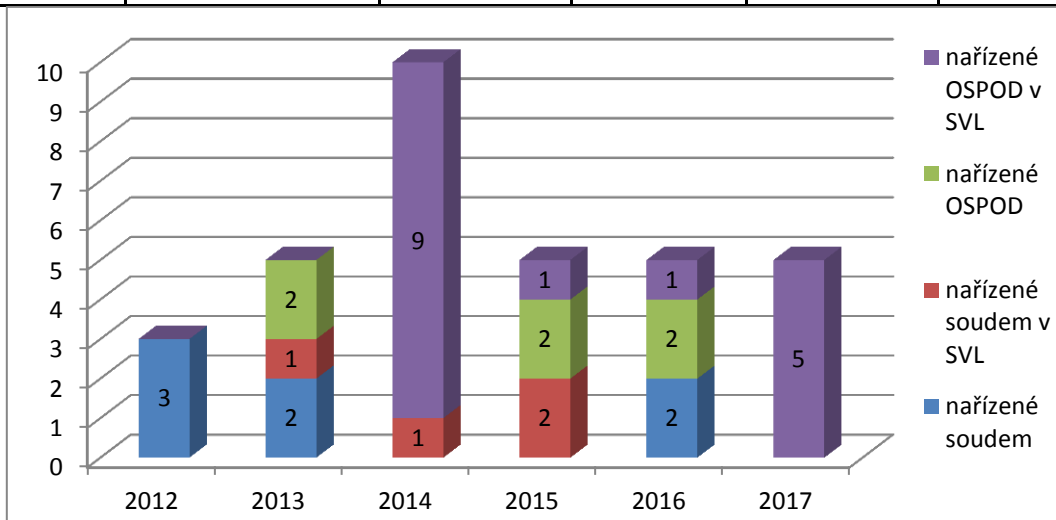
Jako citlivý problém byla vnímána ztráta „tradiční funkce rodiny“, jako je výchova a socializace dětí, mezigenerační přenos hodnotových (kulturních) vzorců, přirozená autorita (pra)rodičů apod. Ty byly respondenty často označovány jako ustupující, chybějící, nebo špatné ve smyslu přenosu asociálních, sociopatologických a dysfunkčních vzorců chování od rodičů směrem k dětem – podle vyjádření jednoho z expertů z místního neziskového sektoru „pochází minimálně 1/3 rodičů z klientských rodin sama z ústavní péče“. Důležitou úlohu v tomto procesu hrají podle výpovědí moderní komunikační technologie, nevyváženost rovnováhy mezi uplatňovanými právy a vyžadovanými povinnostmi jak dětí, tak rodičů. Víceméně shoda panovala i v nenaplněné klíčové roli rodičů, kteří ať už z nedostatku vlastních kompetencí, nebo skrze přítomnost jiných objektivních překážek, nejsou schopni dostat role autority a pozitivního vzoru svým dětem, případně plnit základní povinnosti rodiče.

Lze vycházet z dostupných dat Odboru sociálně-právní ochrany dítěte (OSPOD), které se týkají předem specifikovaných adres městských bytů, doplněných komentářem doplňujícím kontext zbytku města. Obecně lze říci, že registrovaných případů jsou v jednotlivých kategoriích řádově jednotky, z nichž některé jsou sledované dlouhodobě, avšak nejsou nikterak prostorově koncentrovány, například na adresách definovaných jako více ohrožené sociálním vyloučením. Na adrese Zašovská 776 je vyšší počet (cca 10) dohledových rodin, což však vyplývá z vyšší koncentrace osob v bytovém domě.

Následuje výčet nově nařízených výchovných dohledů u dětí v jednotlivých letech. Dohled se ukládá jako preventivní nástroj mající motivovat osoby odpovědné za výchovu dítěte (zpravidla rodiče) k odstranění shledaných závad v péči.

	dohledy celkem ⁴⁷	nařízené soudem	z toho v SVL	nařízené OSPOD	z toho v SVL
2012	3	3	0	0	0
2013	5	3	1	2	0
2014	10	1	1	9	9
2015	5	2	2	3	1
2016	5	2	0	3	1
2017	5	0	0	5	5

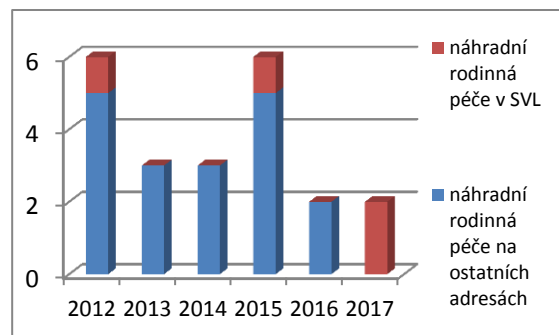
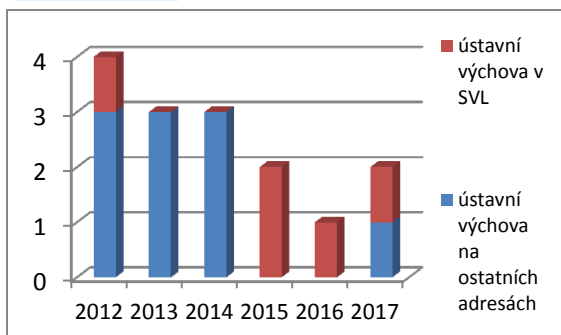

Tabulka č. 15/Graf č. 13 – počet dohledů nařízených soudem/OSPOD Zdroj: OSPOD (vlastní zpracování)

Následující přehled uvádí počty dětí (nikoliv rodin), které byly odebrány rodinám a svěřeny do ústavní péče či do náhradní rodinné péče s přihlédnutím k počtu takových dětí na sledovaných adresách městských bytů.

	ústavní výchova celkem	ústavní výchova v SVL	náhradní rodinná péče celkem	náhradní rodinná péče v SVL
2012	4	1	6	1
2013	3	0	3	0
2014	3	0	3	0
2015	2	2	4	1
2016	1	1	2	0
2017*	2	1	2	2

⁴⁷ Jde o počet nových dohledů (nařízených v tom kterém roce), nikoli o celkový počet dohledů a dále o počet dětí, nikoliv rodin. V některých případech se jedná o sourozenecké skupiny, např. v roce 2014 byl dohled nařízen OSPOD u 9 dětí, jde ale o 3 rodiny, respektive 2, neboť se jedná o polorodé sourozence

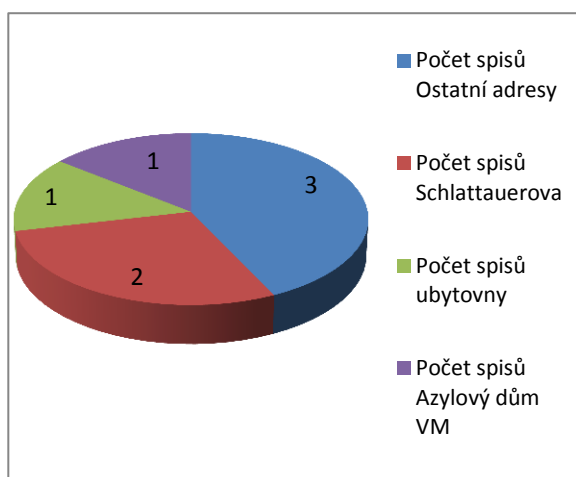
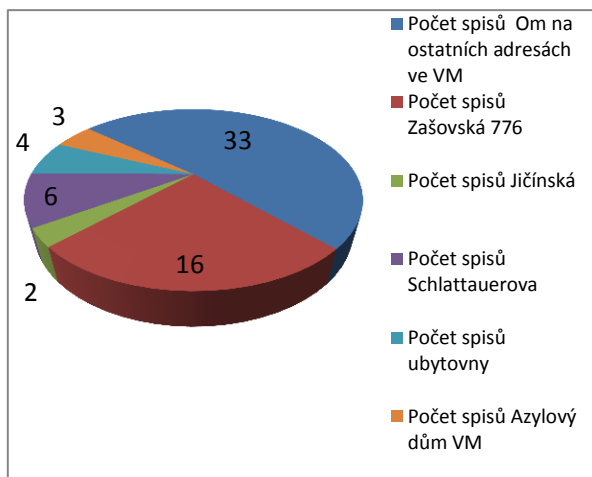
Tabulka č. 15/Graf č. 13 – počet dětí v ústavní/náhradní rodinné péči (Zdroj: OSPOD (vlastní zpracování); * data jsou k 28.11. 2017

Nejčastějšími důvody k nařízení ústavní výchovy jsou výchovné problémy (u 6 dětí – 3 ze sledovaných adres) a nedostatečná péče rodičů (2 děti).

Za další indikátor počtu selhávajících rodin či rodin v potřebujících nějakou formu pomoci lze využít počet spisů ochrany dětí (místních i těch dožádaných ze strany místně příslušného ORP). V těchto případech jde o souběžné řešení kumulovaných problémů (např. výchovné problémy a trestná činnost, nebo domácí násilí a závislosti).

Počet spisů OM					
ostatní adresy	Zašovská 776	Jičínská	Schlattauerova	ubytovny	Azylový dům VM
33	16	2	6	4	3

Počet spisů NOM			
Ostatní adresy	Schlattauerova	ubytovny	Azylový dům VM
3	2	1	1

Tabulka č. 16/Graf č. 14 – počet spisů místně příslušné (OM) a nepřislušné (NOM) mládeže vzhledem ke sledovaným adresám⁴⁸
Zdroj: OSPOD (vlastní zpracování)

Z posledního uvedeného shrnutí vyplývá, že počet místních rodin řešených v rámci OSPOD je ve srovnání sledovaných adres a zbytku města víceméně stejný. Přesně ¼ z celkového počtu 64 místních rodin (bez 7 rodin s trvalým místem pobytu v jiném ORP) jsou nájemci městských bytů na adrese

⁴⁸ Spisy dělí mládež podle místa trvalého bydliště na „místně příslušnou“ a „místně nepřislušnou“, jejíž dokumentaci musejí vyžádat od pracovníků OSPOD v místně trvalého bydliště dotyčného dítěte/mladistvého.

Zašovská 776, třetí nejvyšší podíl těchto rodin (6) je v ulici Schlattauerova. Spisů NoM je celkem 7 a je obtížné usuzovat na zvýšenou migraci těchto osob/rodin do Valašského Meziříčí, například za dostupnými a kvalitními službami (snad kromě 1 rodiny v Azylovém domě pro matky s dětmi). Tomu napovídá i lokalizace těchto rodin, z nichž se na sledovaných adresách objevují „jen“ 2 rodiny a většina jich žije na adresách ve zbytku města.

Jednou z podstatných podmínek ovlivňujících situaci rodiny je dostupnost kvalitního a stabilního bydlení. Jak je popsáno v kapitole Bydlení, pro nízkopříjmovou skupinu obyvatel, ve které se (neúplně) rodiny často ocitají, je aktuálně jedinou reálně dostupnou možností městské nájmní bydlení. Kromě omezení vyplývajících z platných podmínek pro přidělení bytu (viz kapitola Bydlení) je objektivním omezením i výměra/velikost těchto bytů - většina bytového fondu je velikosti 1+0, nebo 1+1 (viz tabulka č. 4, str. 15 - 16). Ačkoliv se situace dynamicky proměňuje, podle registru nájemníků městských bytů správce AVAL s.r.o. lze usuzovat na cca 20 domácností o 5 a více členech, z nichž 1/3 domácností obývají byt menší než 2+1 (průměrná výměra bytů těchto vícečetných domácností je 48,7m²)⁴⁹. Realitou mnoha domácností je dále víceméně přechodné sdílení bytu s příbuznými, kteří jsou momentálně v bytové nouzi (např. jim město neprodloužilo smlouvu) a není tak výjimkou společná domácnost 9 - 12 osob v bytě 1+1. Alternativu pro rodiny, i když ne nutně kvalitativně lepší, skýtá ještě limitovaná možnost ubytování na jedné ze dvou ubytoven v současnosti akceptující rodiny s dětmi (Zašovská 71 a „Kasárna“ na Železničního vojska 1369). Sociální odbor a SAS (Charita VM) registrovali v době mapování cca 4 rodiny žijící na ubytovně, nesplňující podmínku trvalého bydliště pro žádost o městský byt a další 4 rodiny nesoucí si dluh vzniklý za pobytu v holobytech na ulici M. Alše.

S kapacitami bydlení úzce souvisí komentář jedné z respondentek, která zhodnotila počet dětí vracejících se do rodiny (k rodiči) po její konsolidaci jako menší, než kolik by bylo objektivně možné – ne snad kvůli neschopnosti/nevůli či nezájmu rodičů, jako spíše kvůli nevyhovujícím podmínkám, především v (nedostupných) kapacitách bydlení.⁵⁰

Naproti tomu podle hodnocení SAS Charity VM „Sasanky“ mají všichni uchazeči o městský byt (za splnění vstupních kritérií) možnost dříve či později městský byt získat. Mezi jejich klienty patří cca 12 rodin v městských bytech, zbylých cca 20 – 23 nemá trvalé bydliště hlášené ve Valašském Meziříčí. Dalších 12 klientek bydlí dočasně v Azylovém domě Charity VM. Celkem tedy jde o cca 45 klientských rodin, tvořících zhruba polovinu všech klientů z celého ORP (včetně Rožnova p. R.). Vypovídající je komentář k proměně podoby sociálního znevýhodnění – zatímco v roce 2008 byli jejich klienty téměř pouze Romové, o 10 let později je Romů cca 30% a zbytek tvoří majoritní rodiny. Mezi dominantní témata patří bydlení a dluhy (dluhy za bydlení). Stávající pravidla přidělování bytů města považují za ne zcela jasné a transparentní, jejich naplňování a vyžadování za ne zcela konzistentní a shodné pro všechny, což se podle nich projevuje v neefektivní práci s klienty, před kterými nepůsobí sociální pracovníci a pracovníci věrohodně. Přibývajícím případy jsou v poslední době dále rodiny se závislostmi.

⁴⁹ průměr značně navyšuje jeden byt 2+1 s výměrou 111,35 m² na ulici Jičínská 156

⁵⁰ Z perspektivy OSPOD není samotné neodpovídající bydlení důvodem nařízení/překážkou zrušení ústavní výchovy a v těchto případech je třeba ještě další důvod

Podle vyjádření OSPOD tvoří cca 40 % jejich agendy kolizní opatrovnictví. Jde o případy, kdy je často odbor SPOD (nebo jiný opatrovník) soudem ustanovován⁵¹ pro řízení v zájmu dítěte o úpravě péče, výživného a styku po dobu před a po rozvodu manželství. S trendem popsáním výše se dále pojí agenda asistovaných kontaktů (rodičům-alkoholikům, bezdomovcům, po výkonu trestu či s psychiatrickou diagnózou) a krátkodobého a dlouhodobého pěstounství. Dále je podle dat OSPOD ve Valašském Meziříčí 13 pěstounských rodin, z čehož je 8 pěstounů v příbuzenském vztahu (nejčastěji prarodiče) a 5 pěstounů je profesionálů.

Související témata rizikového chování dětí a mládeže jsou součástí kapitoly Bezpečnost.

Zdraví

Jak bylo řečeno v úvodu, v této oblasti lze vycházet z několika koncepčních a strategických dokumentů. Ty stanovují priority pro nejbližší období i střednědobé cíle a oblasti zvýšeného zájmu. Jedním z nich je věková kategorie seniorů, jejichž problémy často korespondují se šířeji pojatou skupinou osob s různým stupněm závislosti na pomoci jiné osoby. Odhad počtu seniorů je mezi 18 – 20% místní populace, což odpovídá počtu zhruba 4 000 – 4 500 obyvatel starších 65 let. Počet osob, které pobírají příspěvek na péči, lze odhadnout na cca 600 – 650 osob, z nichž je podstatný podíl osob v seniorském věku (přesná čísla bohužel nebyla dostupná). V kontextu sociálního znevýhodnění a vyloučení máme na mysli především rizikovou skupinu osob, kteří nejsou soběstační a (především) nedosahují na invalidní důchod (např. mají priznanou invaliditu bez nároku na finanční kompenzaci). Společným jmenovatelem je častá neexistence stabilního (nebo jakéhokoliv) příjmu, chybějící doba pojištění pro přiznání starobního důchodu, nezřídka závislost na alkoholu. Problémem jsou jednak kapacity terénních (pečovatelských)⁵² a pobytových služeb⁵³, ale i například skryté domácí násilí páchané na seniorech⁵⁴.

Z perspektivy nemocnice Valašské Meziříčí, zastoupené zdravotně sociální pracovníci, je primárním problémem této skupiny alkohol. Jde většinou o muže ve věkové kategorii „starší dospělí“, kteří naplňují kritéria popsaná výše, jsou závislí na alkoholu a projevují se u nich vyplývající poškození z jeho dlouhodobého užívání. Možnost práce s nimi v rámci hospitalizace na lůžkovém oddělení je minimální – možností by byl domov se zvláštním režimem Pržno (kde je však pořadník na 5+ let), nebo hospic ČCE - avšak častější je pokračování ve zneužívání alkoholu a smrt. Pouze jednotky případů volí možnost Azylového domu na Vsetíně.

Zdravotní stav populace v detailu rozebírá materiál „Jak jsme zdraví ve Valašském Meziříčí – Analýza a vyhodnocení základních ukazatelů zdravotního stavu obyvatel ORP VM“ (2014). Zda lze za specifický výsek považovat osoby ohrožené sociálním znevýhodněním (např. zda je vyšší nemocnost, výskyt specifických chorob atd.), je otázka nad rámec tohoto mapování. S jistotou lze konstatovat, že

⁵¹ Podle ustanovení § 892 zákona č. 89/2013 Sb., občanského zákoníku a podle ustanovení § 469 odst. 1 zákona č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních

⁵² Podle jedné výpovědi je v čekací listině přes 50 žádostí a čekací doba je delší než 4 měsíce, což na možnou akutní poptávku reaguje jen velice obtížně.

⁵³ Další možností je soukromé pobytové zařízení v Dolní Bečvě, kde však výše dávek hmotné nouze nestačí na pokrytí nákladů na pobyt.

⁵⁴ Např. Ublíživání od svých blízkých staří lidé tají; (Zdroj: https://valassky.denik.cz/zpravy_region/ublizovani-od-svych-blizkych-stari-lide-taji-30170929.html)

zdravotní komplikace, projevující se u osob dlouhodobě užívajících návykové látky (především alkohol), společně s hraničním životním stylem osob bez domova/bez střechy, se na jejich zdravotním stavu podepisuje zásadně a především dostupné kapacity psychologické a psychiatrické péče byly popisovány jako nedostatečné (nedostupné).

Skutečností zůstává, že zdroje informací a dat o zdravotním stavu osob sociálně znevýhodněných a vyloučených nejsou konzistentní v parametrech, metodologii a neumožňují tak (ani meziroční) srovnání či predikaci trendů. Nej Konzistentnější informace (s omezeními popsány výše) jsou dostupné o etnické skupině romského obyvatelstva. Státní zdravotní ústav udává souhrn údajů o zdraví a životním stylu pro tuto populační skupinu – jde tedy o plošné zobecnění nijak specifické pro Valašské Meziříčí:

- Kratší střední délka života o 10-15 let proti většinové populaci ČR
- Častější výskyt infekčních nemocí (např. hepatitida A, dysenterie)
- Častější výskyt respiračních onemocnění u dětí
- Horší dentální zdraví, časté bolesti zubů a kazy již od dětství
- Horší duševní zdraví, častější výskyt afektivních poruch (deprese)
- Častější výskyt nemocí pohybové soustavy
- Horší životní styl, zejména:
 - Špatné stravovací návyky, strava je založena na konzumaci polysacharidů a cukrů, masa, chybí zelenina, ovoce, mléčné výrobky, ryby
 - Vysoký podíl kuřáků (až 65% dospělých mužů, 56% žen)
 - Vyšší podíl abusu alkoholu a nelegálních drog
 - Nedostatečná pohybová aktivita, pokud tato není součástí zaměstnání
 - Vyšší podíl velmi mladých (nezletilých) matek

Ještě horší ukazatele zdraví lze předpokládat u skupiny osob bez přístřeší. Nevyhovující životní podmínky spolu s vysokou úrovní rizikového chování, zejména návykového (kuřáctví, zneužívání alkoholu a nelegálních návykových látek), vedou zákonitě k rozvoji postupně se zhoršujících poruch zdraví. Ty se bez léčby mohou v nepříznivých vnějších podmínkách, v nichž tito lidé v podstatě trvale pobývají, rychle měnit až ve stavy ohrožující život. Významně vyšší je u osob bez přístřeší i výskyt onemocnění kůže a podkožního vaziva a onemocnění dýchací soustavy, což také pramení ze způsobu života v nevyhovujících podmínkách. Dále se zde významně častěji (až 8x oproti majoritní populaci) vyskytují různé duševní nemoci vč. závažných, často nerozpoznaných, bez adekvátní léčby nebo zcela neléčené.

Relevantní údaje o zdravotním stavu dalších skupin ze sociálně vyloučeného prostředí v podstatě nejsou k dispozici.⁵⁵

⁵⁵ Uvedené informace k zdravotnímu stavu sociálně znevýhodněných a vyloučených skupin obyvatel čerpají z osobní korespondence s MVDr. K. Janovskou

Shrnutí

- Město mapuje oblast zdraví v rámci Agendy 21 a disponuje analýzami a koncepčními materiály
- Intervence v rodině (důsledná sanace rodiny) je shodně prioritizována jako jedno z mála, co může mít do budoucna pozitivní účinek
- OSPOD ani SAS neregistrují zvýšenou koncentraci dohledových rodin/klientů/případů odebrání dítěte atd. na adresách vnímaných jako sociálně vyloučené
- Jako chybějící popisovali respondenti shodně služby protialkoholní poradny⁵⁶, azylového bydlení pro muže/pro rodiny s dětmi, dostupnou psychiatrickou péči (specificky pro děti a mládež), nebo dostupné kapacity bydlení pro specifické cílové skupiny (lidé vycházející z institucionální/pěstounské péče potřebující po pobytu v Domech na půl cesty možnost vstupu do „polozávislého“/následného, asistované bydlení (mezi domem na půl cesty a samostatným bydlením⁵⁷; startovací bydlení pro mladé rodiny a matky s dětmi; krizový „akutní“ byt)

Sociální služby

Ve Valašském Meziříčí jsou hlavními poskytovateli služeb (nejen pro cílovou skupinu sociálně znevýhodněných a vyloučených) především Charita Valašské Meziříčí, Diakonie ČCE. Sociální práci dále zajišťuje i město Valašské Meziříčí skrze Odbor sociálních věcí. Mimo to pokrývá Valašské Meziříčí řada poskytovatelů sídlících v nedalekém Vsetíně, především Agarta o.s. poskytující terénní program zaměřený na osoby se závislostí⁵⁸, nebo zlínské Argo – společnost dobré vůle z.s. realizující terénní program pro osoby ohrožené sociálním vyloučením. Spektrum doplňuje spolek Pod Křídly, provozující ve Valašském Meziříčí vedle občanské/dluhové poradny i 4 domy na půl cesty.

Sociální služby jsou ve Valašském Meziříčí koordinovány v rámci Komunitního plánování sociálních a souvisejících služeb mikroregionu Valašskomeziříčsko-Kelečsko. První plán sociálních a souvisejících služeb byl zpracován pro léta 2008-2010 pro město Valašské Meziříčí. První komunitní plán sociálních služeb v rámci mikroregionu pokrývá roky 2012-2016. Plánování probíhá v 6 tématických skupinách: senioři; lidé se zdravotním postižením; rodina, děti a mládež; lidé v krizi a nouzi; prevence sociopatologických jevů a podpora zdraví. V současnosti je zpracovaný aktualizovaný plán na roky 2018 – 2020⁵⁹.

Následuje výčet relevantních sociálních služeb a jejich základních charakteristik:

Azylový dům pro matky s dětmi Valašské Meziříčí (Charita VM)

⁵⁶ Ve VM od 1. 4. 2018 působí služba následné péče Mosty z.s. Na cestě zaměřující se na závislosti na alkoholu i nelegálních drogách, která v době mapování/zpracování zprávy absentovala

⁵⁷ Viz např. Vágnerová, M., Csémy, L., Marek, J.: Bezdomovectví jako alternativní existence mladých lidí. 2013. Praha: Karolinum, 339 s. ISBN 978-80-246-2209-5.

⁵⁸ Viz kapitola Bezpečnost

⁵⁹ http://www.valasskemezirici.cz/assets/File.ashx?id_org=17636&id_dokumenty=33009

Druh služby	Forma služby	Kapacita služby	Cílová skupina	Věková kategorie	Území	Počet osob, které aktuálně službu využívají dle obcí	Počet pracovníků v přímé práci/počet úvazků pracovníků v PP
Azylový dům	pobytová	12 garsonek /40 lůžek (12 matek; 28 dětí)	děti a mládež ve věku od 6 do 26 let ohrožené společensky nežádoucími jevy Azylový dům pro matky s dětmi oběti domácího násilí Azylový dům pro matky s dětmi osoby bez přístřeší Azylový dům pro matky s dětmi osoby v krizi Azylový dům pro matky s dětmi rodiny s dítětem/děti Azylový dům pro matky s dětmi	děti předškolního věku (1 - 6 let) mladší děti (7 – 10 let) starší děti (11 – 15 let) dorost (16 – 18 let) mladí dospělí (19 – 26 let) dospělí (27 – 64 let) děti kojeneckého věku (do 1 roku)	Mikroregion Valašsko- eziříčsko- Kelečsko/ČR	24 matek/44 dětí	6 pracovníků v soc. sl (4,64 úv.) + 3 soc. pracovníci/vedoucí (2,75 úv.) + 1 pracovník v soc. sl. (DPP)

SASanky – sociálně aktivizační služby pro rodiny s dětmi (Charita VM)

Druh služby	Forma služby	Kapacita služby	Cílová skupina	Věková kategorie	Území	Počet osob, které aktuálně službu využívají dle obcí	Počet pracovníků v přímé práci/počet úvazků pracovníků v PP
Sociálně aktivizační služby pro rodiny s dětmi	Terénní	75 - 85 rodin (10 klientů/daný okamžik)	Rodiny s dětmi maximálně do ukončení jejich středoškolského studia, které potřebují podporu při obnově svých základních funkcí Rodiny s dětmi maximálně do ukončení středoškolského studia, které usilují o navrácení dětí z ústavní výchovy a potřebují podporu při obnově svých základních funkcí.	děti předškolního věku (1 - 6 let) mladší děti (7 – 10 let) starší děti (11 – 15 let) dorost (16 – 18 let) mladí dospělí (19 – 26 let) dospělí (27 – 64 let) děti kojeneckého věku (do 1 roku)	Branky, Choryně, Jarcová, Kelč, Kladeruby, Kunovice, Lešná, Loučka, Mikroregion Valašskomeziříčsko-Kelečsko, Mikulůvka, Oznice, Podolí, Police Střítež nad Bečvou, Valašské Meziříčí, Velká Lhota, Zašová	45 z Valašského Meziříčí (88 z ORP)	7 pracovníků v soc. sl (včetně vedoucí - 6,85 úv.) + 3 pracovníci v soc. sl (3 úv.)

NZDM Zastávka (Charita VM)

Druh služby	Forma služby	Kapacita služby	Cílová skupina	Věková kategorie	Území	Počet osob, které aktuálně službu využívají dle obcí	Počet pracovníků v přímé práci/počet úvazků pracovníků v PP
Nízkoprahová zařízení pro děti a mládež	Ambulantní i terénní	20 okamžitá kapacita	děti a mládež ve věku od 10 do 26 let ohrožené společensky nežádoucími jevy	mladší děti (10 - 14 let), starší děti (15 - 18 let), mladí dospělí (19 - 21let), dospělí (22 - 26 let)	Valašské Meziříčí	Služba byla v roce 2016 poskytnuta 80 uživatelům	4 pracovnice / 2,91 přepočtených úvazků v přímé péči

Nízkoprahové denní centrum pro lidi bez domova (Charita VM)

Druh služby	Forma služby	Kapacita služby	Cílová skupina	Věková kategorie	Území	Počet osob, které aktuálně službu využívají dle obcí	Počet pracovníků v přímé práci/počet úvazků pracovníků v PP
Nízkoprahové denní centrum	Ambulantní	24 klientů v daný okamžik	osoby bez přístřeší	mladí dospělí (18-26 let) dospělí (27-64 let) mladší senioři (65 - 80 let) starší senioři (nad 80 let)	Valašské Meziříčí/ČR	V roce 2016 byla v Denním centru poskytnuta služba 102 lidem	4 pracovníci/3,5 úvazku

Noclehárna (Charita VM)

Druh služby	Forma služby	Kapacita služby	Cílová skupina	Věková kategorie	Území	Počet osob, které aktuálně službu využívají dle obcí	Počet pracovníků v přímé práci/počet úvazků pracovníků v PP
Noclehárna	ambulantní	20 lůžek (4 ženy + 16 mužů)	osoby bez přístřeší	mladí dospělí (18-26 let) dospělí (27-64 let) mladší senioři (65 - 80 let) starší senioři (nad 80 let)	Valašské Meziříčí/ČR	V roce 2016 bylo podpořeno 93 osob	3 pracovníci (vedoucí+soc. pracovník+2xpracovník v soc. sl. - 2,75 úv.) + 2 prac v soc. sl. (DPP)

Terénní služba DOMINO (Charita VM)

Druh služby	Forma služby	Kapacita služby	Cílová skupina	Věková kategorie	Území	Počet osob, které aktuálně službu využívají dle obcí	Počet pracovníků v přímé práci/počet úvazků pracovníků v PP
-------------	--------------	-----------------	----------------	------------------	-------	--	---

Terénní programy	Terénní	Okamžitá kapacita 3 klienti, maximální denní kapacita 30 klientů	osoby bez přístřeší osoby v krizi	mladí dospělí (19 – 26 let) dospělí (27 – 64 let) mladší senioři (65 – 80 let)	Mikroregion Valašsko-eziříčsko-Kelečsko	V roce 2016 jsme podpořili 119 uživatelů.	2 soc. pracovníci (včetně vedoucích - 1,25 úv.) + 2 prac. v soc. sl. (2 úv.)
------------------	---------	--	-----------------------------------	--	---	---	--

Sociální rehabilitace ATTA (Charita VM)

Druh služby	Forma služby	Kapacita služby	Cílová skupina	Věková kategorie	Území	Počet osob, které aktuálně službu využívají dle obcí	Počet pracovníků v přímé práci/počet úvazků pracovníků v PP
sociální rehabilitace	ambulantní, terénní	Kapacita ambulantní formy poskytování: 3; Kapacita terénní formy poskytování: 1	osoby bez přístřeší osoby v krizi osoby žijící v sociálně vyloučených komunitách osoby, které vedou rizikový způsob života nebo jsou tímto způsobem života ohroženy	mladí dospělí (19 – 26 let) dospělí (27 – 64 let) mladší senioři (65 – 80 let)	Mikroregion Valašsko-eziříčsko-Kelečsko	v roce 2016 využilo 73 klientů	3 sociální pracovníci včetně vedoucích (2,75 úv.)

Domy na půl cesty (Pod Křídly)

Druh služby	Forma služby	Kapacita služby	Cílová skupina	Věková kategorie	Území	Počet osob, které aktuálně službu využívají dle obcí	Počet pracovníků v přímé práci/počet úvazků pracovníků v PP
Domy na půl cesty	Pobytová	celkem 20 ubytovacích jednotek	osoby do 26 let věku opouštějící školská zařízení pro výkon ústavní péče	věková kategorie cílové skupiny je 18-26 let	ČR	Roční předpoklad je 45 podpořených uživatelů	2 pracovníci v PP (2 úvazky) + 3 soc. pracovníci (2,1 úv.)

Občanská poradna (Pod Křídly)

Druh služby	Forma služby	Kapacita služby	Cílová skupina	Věková kategorie	Území	Počet osob, které aktuálně službu využívají dle obcí	Počet pracovníků v přímé práci/počet úvazků pracovníků v PP
Sociální poradenství	Ambulantní	počet poskytnutých intervencí denně - maximálně 5	osoby v krizi osoby, které vedou rizikový způsob života nebo jsou tímto způsobem života ohroženy rodiny s dítětem/děti senioři	dorost (16 – 18 let) mladí dospělí (19 – 26 let) dospělí (27 – 64 let) mladší senioři (65 – 80 let) starší senioři (nad 80)	Mikroregion Valašsko-eziříčsko-Kelečsko	nezjištěno	2 soc. pracovníci (včetně vedoucích) 1,75 úv.

					let)		
--	--	--	--	--	------	--	--

Terénní program Agarta z.s.

Druh služby	Forma služby	Kapacita služby	Cílová skupina	Věková kategorie	Území	Počet osob, které aktuálně službu využívají dle obcí	Počet pracovníků v přímé práci/počet úvazků pracovníků v PP
Terénní program	terénní	4 dny v týdnu	děti a mládež ve věku od 6 do 26 let ohrožené společensky nežádoucími jevy osoby bez přístřeší osoby ohrožené závislostí nebo závislé na návykových látkách osoby, které vedou rizikový způsob života nebo jsou tímto způsobem života ohroženy	bez omezení věku	Vsetín, Valašské Meziříčí, Rožnov pod Radhoštěm, Valašské Klobouky, Brumov - Bylnice, případně okolí těchto měst	82 klientů (k 31.10.2016)	2 sociální prac. (včetně vedoucího) - 1,3 úv. + 2x pracovník v soc. sl. (0,9 úv.)

Terénní program Argo Společnost dobré vůle Zlín z.s.

Druh služby	Forma služby	Kapacita služby	Cílová skupina	Věková kategorie	Území	Počet osob, které aktuálně službu využívají dle obcí	Počet pracovníků v přímé práci/počet úvazků pracovníků v PP
Terénní program	terénní	5 dní v týdnu	služba je určena dospělým osobám sociálně, společensky a kulturně vyloučeným, nebo vyloučením ohroženým osobám, zejména Romům bez omezení věku; sekundární CS jsou děti	bez omezení věku	Valašské Meziříčí	Potenciálně 350 - 400 Romů ve VM	1 TP ve VM + 3x 0,5 úv. (domovnice)

Tabulka č. 17 – Přehled základních kategorií relevantních sociálních služeb (Zdroj: KISSOS; výroční zprávy poskytovatelů soc. služeb; rozhovory s poskytovateli, osobní korespondence)

Panuje shoda na širokém zastoupení sociálních služeb a možnost obrátit se/využít dostupné možnosti asistence a pomoci byla sdílena i dotazovanými respondenty, osobami ohroženými sociálním znevýhodněním a vyloučením. Dobře byla hodnocena i spolupráce mezi jednotlivými poskytovateli, vzájemná podpora a komunikace, která se formálně odehrává v rámci pravidelných pracovních skupin komunitního plánování. Důležitou funkční nadstavbou těchto pracovních vztahů je neformální, mezilidská rovina kontaktů, která představuje pro všechny určitou výhodu, v rámci které lze některé situace řešit efektivněji.

To představuje jistou úroveň flexibility, kterou je možné při řešení konkrétních situací využít, na druhou stranu zároveň vytváří další výzvy (znalost „odchází“ s pracovníky při ukončení pracovního poměru, problematická transparentnost vůči veřejnosti, nebo vyšší zátěž pracovníků).

Několikrát zaznamenaným názorem byla kritika sociálních služeb, podle něhož služby spíše zneschopňují svoje klienty, namísto podpory jejich vlastních kompetencí. Jeden z respondentů to formuloval jako „znalost všech práv, to jo, ale povinností už ne“ (jinak řečeno že klienti nejsou vedeni sociálními službami k větší znalosti svých povinností). Obměny tohoto hodnocení byly zaznamenány několikrát z různých stran.

U některých konkrétních služeb byla zmiňována nedostatečná míra podpory klientů pro udržení/dosažení standardního bydlení, vedoucí ke vzniku potenciálně problémových situací a prohloubení problému. Konkrétně v situacích osob/domácností žádajících o městský byt byly popisovány situace, při kterých klient vstoupí do spolupráce, aby vyřešil nějakou bariéru pro získání bytu či zvýšil svoje šance na přidělení bytu. Po přidělení bytu ovšem spolupráce (ze strany klienta) pozvolna končí, protože klient již není ničím (akutně) motivován. Obdobný proces byl popisován nejen u městských bytů, ale i na ubytovnách, kde byla vnímána především potřeba sociálních pracovníků vyřešit krizovou situaci svých klientů v bydlení. Případná asistence v následujících problematických situacích (např. při nepřiznání dávky HN u obyvatele ubytovny) však již nebyla tak automaticky dostupná. Pracovníci sociálních služeb tyto situace komentovali podmínkou dobrovolnosti spolupráce klientů se sociální službou a reálnou nemožností některé klienty ke spolupráci přimět.

Během mapování proběhla změna ve vedení sociální rehabilitace a služba, do té doby poskytující majoritně svoje služby ambulantní formou (v kanceláři). Služba byla hodnocena jako „příliš vysokoprahová“, počítající s určitými (ne automaticky přítomnými) kompetencemi či neodpovídající potřebám (některých) ohrožených osob, jejichž iniciativa a angažovanost se při vysoké náročnosti spolupráce brzy vytrácí. Podle jedné z výpovědí bylo „psaní životopisů, nebo nácvik pohovoru je pro lidi z ulice příliš vysoko“. Nové vedení naopak akcentuje terénní formu působení a snížení vstupních bariér tak, aby se potenciálně zvýšil klientů – uživatelů služby a jejich aktivního zapojení do procesu změny.

Z několika stran dále zazněla poptávka po chybějících službách, konkrétně po azylovém domě pro muže (se speciálními potřebami, závislostmi atd.) a/nebo pro rodiny s dětmi. V prvním případě byla poptávka motivována akutním nedostatkem kapacit bydlení (ubytování) pro osoby bez domova v odpovídajících zařízeních. Nejohroženější skupinou byli (většinou) muži ve starším dospělém věku bez nároku na důchod (ať už z důvodu věku, neplacení sociálního pojištění, případně s přiznaným invalidním důchodem, ovšem bez nároku na finanční kompenzaci), u kterých se projevuje spektrum zhoršeného zdravotního stavu (závislost na alkoholu a související psychické diagnózy, alkoholová demence, snížená samostatnost/nesoběstačnost, kognitivní poruchy) a potřebují tedy nějakou míru asistence. Z dostupných zařízení přichází v úvahu pouze Domov se zvláštním režimem v Przně s čekací lhůtou cca 5 a více let, nebo soukromé zařízení Dolní Bečvě, které je však cenově těžko dostupné.

Potřeba azylového domu pro rodiny s dětmi vyplývala ze situací, kdy rodina v krizové situaci (např. akutní ztrátě bydlení) musí zvolit buďto ubytovnu, nebo se rozdělit a matka s dětmi směřuje do

Azylového domu pro matky s dětmi (provozovaného Charitou VM) a muž buďto na ubytovnu, nebo do nocležny. Podle jedné expertní výpovědi se do rodin vrací z přechodné péče méně dětí, než by bylo možné – a to ne kvůli nedostatečně kompetentním rodičům, ale v důsledku nedostatku adekvátního (dostupného) bydlení⁶⁰. Nejbližší zařízení podobného typu je ve Straníku (Nový Jičín).

Opakovaně zmiňovanou chybějící (a poptávanou) službou byla protialkoholní poradna, která by adresovala problém alkoholových závislostí a souvisejícího spektra problémů. Službu zde zastupovaly dvě organizace – Modrý Kříž⁶¹ a K2, které však před několika lety ukončily svou činnost a dosud je nikdo nenahradil. Alkoholové závislosti jsou přitom často zmiňovaným symptomem spektra problémů od rozpadu rodiny, rizikového chování mládeže po závažnější kriminalitu.⁶²

Shrnutí

- Kvalitní a informovaný proces tvorby Komunitního plánu sociálních a souvisejících služeb
- Některými místními aktéry problematicky vnímaná pozice a role sociálních služeb údajně zneschopňujících klienty - osoby sociálně znevýhodněné, případně jim neposkytující dostatečnou asistenci pro udržení bydlení (na ubytovně, v městském bytě), což je však podle poskytovatelů důsledkem svobodného rozhodnutí klienta (poskytujícího souhlas se spoluprací)
- Chybějící služba odborného sociálního poradenství pro osoby závislé na alkoholu a jejich rodiny⁶³
- Chybějící zázemí pro K-Centrum protidrogového programu Agarta o.s.
- Chybějící azylové bydlení pro muže / pro rodiny s dětmi
- Příliš vysokoprahová služba sociální rehabilitace ATTA neodpovídající potřebám velké části sociálně znevýhodněných osob (došlo k výměně vedení služby a je nutné počkat na první výsledky)
- Potřeba transparentně nastavit uplatňování a vymáhání platných pravidel městských bytů tak, aby sociální pracovníci a pracovníci neztráceli důvěru a kredit u klientů (v důsledku změn a odporujících si interpretací pravidel)
- Potřeba nastavit efektivní a pro všechny strany funkční a bezpečné komunikační kanály, které povedou k lepší koordinaci jednotlivých služeb/poskytovatelů navzájem, ale i poskytovatelů a samosprávy, ÚP a dalších lokálních partnerů

⁶⁰ Viz poznámka pod čarou č. 50.

⁶¹ „V polovině roku 2014 jsme byli nuceni ukončit provoz poradny ve Valašském Meziříčí z důvodů chybějících finančních prostředků z MPSV. Vnímáme to jako systémovou chybu ze strany Zlínského kraje, který nedal doporučení MPSV i přes to, že poradna ve Valašském Meziříčí fungovala více než čtyři roky a byla jedinou poradnou pro danou cílovou skupinu ve Zlínském kraji“ (zdroj: <http://www.modrykruz.org/historie/>)

⁶² Viz poznámka pod čarou č.57 (str. 48)

http://www.valasskemezirici.cz/assets/File.ashx?id_org=17636&id_dokumenty=33009

⁶³ Viz poznámka pod čarou č. 56

Zdroje

Akční plán rozvoje území ORP Valašské Meziříčí 2016 – 2017

Analýza osob bez domova na území okresu Vsetín, Růžička et al. 2014

Analýza životního stylu a zdraví Mládeže ve Valašském Meziříčí, 2013

(<http://docplayer.cz/storage/33/16087907/1520567469/9XloU8fbPLLbCWcT2xrqA/16087907.pdf>)

Bezpečnostní analýza města Valašské Meziříčí za rok 2016 a Plán prevence kriminality města Valašské Meziříčí na léta 2017 – 2020

Český statistický úřad (<https://www.czso.cz/>)

Dotazník pro obce – součást přihlášky Valašského Meziříčí ke spolupráci v rámci KPSVL (interní dokument)

ETHOS – Evropská typologie bezdomovství a vyloučení z bydlení v prostředí ČR; (http://www.feantsa.org/download/cz_8621229557703714801.pdf)

Analýza sociálně vyloučených romských lokalit a absorpční kapacity subjektů působících v této oblasti, GAC, Praha 2006

Analýza sociálně vyloučených lokalit v ČR, GAC, Praha 2015

Index participace 2015-2016, Institute for democracy 21

Insolvenční rejstřík (<https://isir.justice.cz>)

Koncepce přípravy na stárnutí populace ve Valašském Meziříčí na období následujících deseti let, Valašské Meziříčí, 2017

Koncepce prevence a řešení problematiky bezdomovectví v České republice do roku 2020, MPSV 2013

Komunitní plán sociálních a souvisejících služeb mikroregionu Valašskomeziříčsko-Kelečsko 2018 – 2020

Mapa exekucí (<http://mapaexekuci.cz>)

Míra výskytu vybraných rizikových aktivit a míra impulzivitu u žáků druhého stupně základního vzdělávání ve Valašském Meziříčí, PhDr. Martin Dolejš, Ph.D., Olomouc 2017

VÝSLEDKY SBĚRU DAT PROTIDROGOVÉHO VLAKU REVOLUTION TRAIN PRO MĚSTO VALAŠSKÉ MEZIŘÍČÍ, NOVÉ ČESKO, nadační fond 2017

Výroční zpráva o realizaci protidrogové politiky Zlínského kraje za rok 2016

Výroční zpráva Charity Valašské Meziříčí 2016

Evropská unie
Evropský sociální fond
Operační program Zaměstnanost

Agentura
pro sociální začleňování

Výroční zpráva Rodina u nás za rok 2015

Výroční zpráva Diakonie ČCE za rok 2016

Zpráva o plnění Koncepce prevence a řešení problematiky bezdomovectví v České republice do roku 2020 za rok 2016, MPSV, 2017.